

Republika e Kosovës- Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
Zyra e Kryeministrit - Ured Premijera - Office of the Prime Minister
Zyra për Qeverisje të Mirë/Kancelarija za Dobro Upravljanje/Office on Good Governance

IZVEŠTAJ O NAPRETKU

AKCIONOG PLANA ZA PRAVA OSOBA
SA INVALIDITETOM U REPUBLICI
KOSOVO 2021-2023

IZVEŠTAJ O PROGRESU 2023

Republika e Kosovës- Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria – Vlada - Government
Zyra e Kryeministrit - Ured Premijera - Office of the Prime Minister
Zyra për Qeverisje të Mirë/Kancelarija za Dobro Upravljanje/Office on Good Governance

IZVEŠTAJ O NAPRETKU
AKCIONOG PLANA ZA PRAVA OSOBA SA
INVALIDITETOM U REPUBLICI KOSOVO
2021-2023

IZVEŠTAJ O PROGRESU 2023

Sadržaj

SPISAK SKRAĆENICA	4
REZIME.....	5
CILJ IZVEŠTAJA	6
METODOLOGIJA	7
I. OSNOVNI DOKUMENTI ZA SASTAVLJANJE IZVEŠTAJA O NAPRETKU	8
1.1. Nacionalna strategija za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo (2013-2023).....	8
1.2. Akcioni plan za osobe sa invaliditetom 2021-2023	9
II. MEHANIZMI ZA PRAĆENJE, IZVEŠTAVANJE I IMPLEMENTACIJU	10
2.1. Institucije uključene u proces praćenja nacionalnog plana za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo	11
III. ANALIZA DOSTIGNUĆA I IZAZOVA SA IZAZOVIMA U IZVEŠTAJU O NAPRETKU – DETALJAN PREGLED	13
1. ZDRAVSTVO	13
2. SOCIJALNO BLAGOSTANJE	22
3. OBRAZOVANJE	31
4. PRAVNA ZAŠTITA	40
IV. ZAKLJUCI I PREPORUKE	56

SPISAK SKRĆENICA

KP/KDU	Kancelarija premijera/Kancelarija za dobro upravljanje
ASK	Agencija za statistike Kosova
OUO	Opštinska uprava za obrazovanje
OPB	Odeljenje porodičnog blagostanja
MONTI	Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
MFRT	Ministarstvo za finansije, rad i transfere
MSPD	Ministarstvo za spoljne poslove i dijasporu
MKOS	Ministarstvo za kulturu, omladinu i sport
MZ	Ministarstvo zdravlja
MI	Ministarstvo za infrastrukturu
MTI	Ministarstvo trgovine i industrije
MZ	Ministarstvo zdravlja
MER	Ministarstvo za ekonomski razvoj
MPSR	Ministarsvo poljoprivrede, šumarstva i seoskog razvoja
MALV	Ministarstvo administracije lokalne uprave
MP	Ministarstvo pravde
NAPOI	Nacionalni Akcioni plan za osobe sa invaliditetom 2009-2011.
OI	Osobe sa invaliditetom
IOP	Individulni obrazovni plan
EK	Evropska komisija
NVO	Nevladine organizacije
NIJZK	Nacionalni institut za javno zdravlje Kosova
PPOI	Povelja o pravima osoba sa invaliditetom
SZO	Svetska zdravstvena organizacija
OOI	Organizacija za osobe sa invaliditetom
CSPM	Centar službe porodične medicine
UPLJP	Univerzalna povelja o ljudskim pravima
RC	Resorni centar
CSO	Centar za stručno osposobljavanje
KZ	Kancelarija za zapošljvanje

REZIME

Zaštita prava osoba sa invaliditetom je ključna kako bi se osiguralo da ove osobe u potpunosti i na jednak način uživaju sva osnovna ljudska prava i slobode, kao i da podstakne poštovanje njihovog dostojanstva. Osiguravajući zaštitu njihovih prava, možemo pomoći da se izbegnu i smanje barijere sa kojima se suočavaju osobe sa invaliditetom, omogućavajući im da budu integrisani i ravnopravni deo društva u svim sferama života.

Prema članu 24 stav 2 Ustava Republike Kosovo, „*Niko ne može biti diskriminisan na osnovu rase, boje kože, pola, jezika, vere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porekla, pripadnosti bilo kom zajednice, imovine, ekonomske, socijalne, seksualne orijentacije, rođenja, invaliditeta ili bilo kojeg drugog ličnog statusa*“. Prema članu 47 Ustava, stav 2, određeno je da: „*Javna preduzeća obezbeđuju svakoj osobi jednake mogućnosti za obrazovanje, u skladu sa njenim posebnim sposobnostima i potrebama*“, dok se u članu 51, stav 2 izričito određuje da: „*Osnovno socijalno osiguranje, koje se bavi nezaposlenošću, bolešću, invalidnošću i starosti, uređuje se zakonom*“.

Štaviše, zaštita prava osoba sa invaliditetom je pitanje socijalne pravde i ljudskih prava. Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom u članu 17, stav 1 definiše da „*Svaka osoba sa invaliditetom ima pravo na poštovanje njenog/njegovog fizičkog i mentalnog integriteta na isti način kao i ostatak stanovništva*“.

Obezbeđivanje zaštite prava u obrazovanju, zapošljavanju, zdravlju i pristupu prostoru je od suštinskog značaja za poštovanje i zaštitu dostojanstva i vrednosti svakog pojedinca, bez obzira na njegove sposobnosti, teži ka eliminisanju diskriminacije i predrasuda. Samo jedno inkluzivno društvo gde svi imaju jednake mogućnosti i prava može dovesti do veće društvene stabilnosti i harmonije.

Na osnovu posvećenosti i doprinosa institucija Republike Kosovo za zaštitu prava osoba sa invaliditetom, izrađen je 2021-2023 godine Izveštaj o napretku za sprovođenje „Akcionog plana za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo“ („ovde: Izveštaj“).

Međuinstitucionalna i međunarodna saradnja je omogućila razmenu iskustava i dobrih praksi, stvarajući snažnu osnovu za dalji napredak i postizanje naših zajedničkih ciljeva. Stoga izražavamo duboku zahvalnost institucijama Republike Kosovo i međunarodnim akterima na cenjenom doprinosu u pružanju podataka i njihovoj kontinuiranoj saradnji u unapređenju prava osoba sa invaliditetom. Njihovo angžovanje i posvećenost bili su od vitalnog značaja u osmišljavanju i sprovođenju delotvornih politika koje imaju za cilj poboljšanje uslova života i puno uključivanje osoba sa invaliditetom u društvo.

CILJ IZVEŠTAJA

Cilj izrade ovog izveštaja je da oceni i dokumentuje napredak postignut u ispunjavanju ciljeva utvrđenih u "Nacionalnoj strategiji za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo 2013-2023" kao i "Planu akcija za sprovođenje Nacionalne strategije za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo 2021-2023".

Sastavljanje izveštaja o napretku ima poseban značaj u osiguravanju nadzora nad efikasnošću usvojenih politika i programa. Ovaj izveštaj je ključno sredstvo za procenu napretka ka postavljenim ciljevima, osiguravajući da se dodeljeni napori i resursi koriste na odgovarajući način i da dovode do željenih poboljšanja u životima osoba sa invaliditetom. Kroz detaljan i pouzdan izveštaj, institucije i organizacije mogu da identifikuju oblasti u kojima je napredak spor ili ga nema i da preduzmu konkretne mere u realnom vremenu.

Izveštaj o napretku takođe igra važnu ulogu u transparentnosti i odgovornosti institucija koje su odgovorne za sprovođenje akcionog plana. On pruža osnovu za komunikaciju sa javnošću i zainteresovanim stranama o dostignućima i izazovima sa kojima se susreće tokom implementacije. Može da identifikuje najbolje prakse i predloži nove strategije i ciljeve za rešavanje izazova koji su identifikovani tokom implementacije plana. Dakle, izveštaj može doprineti stalnom unapređenju pristupa i mehanizama koji se primenjuju za podršku osobama sa invaliditetom. U jednoj široj perspektivi, izveštaj o napretku pomaže da se ojača posvećenost institucija pravima osoba sa invaliditetom, jačajući značaj socijalne uključenosti i jednakosti. Kroz redovno praćenje i evaluaciju, institucije mogu osigurati da su njihove politike i programi u skladu sa međunarodnim standardima i preporukama međunarodnih organizacija. Ovo ne samo da pomaže u poboljšanju života osoba sa invaliditetom na lokalnom nivou, već takođe doprinosi globalnim naporima za jednakost i socijalnu inkluziju.

METODOLOGIJA

Kancelarija za dobro upravljanje ima vodeću ulogu u procesu koordinacije i praćenja i vrednovanja Strategije i Akcionog plana. Procena napretka u odnosu na ciljeve strategije i merljive ciljeve je ključni period analize i napretka akcija, zasnovan na daljem unapređenju trenutnih politika i praksi. Ovaj složen proces garantuje da je strategija ne samo primenljiva, već i poboljšana, štiteći i unapređujući prava i dobrobit osoba sa invaliditetom.

Metodologija prikupljanja podataka za sastavljanje izveštaja o napretku implementacije strategije i akcionog plana za osobe sa invaliditetom uključuje sveobuhvatan i strukturiran pristup.

Prvo, važno je definisati specifične ciljeve akcionog plana koji moraju biti merljivi, ostvarivi i relevantni. Indikatori za merenje napretka moraju biti jasni i odgovarajući za praćenje promena i dostignuća koja su učinjena tokom 2023. godine u pogledu statusa osoba sa invaliditetom. Ovi indikatori mogu uključivati pristup uslugama, mogućnosti zapošljavanja, obrazovanje, adekvatnu infrastrukturu i njihovu socijalnu uključenost.

Prikupljanje podataka je suštinska komponenta metodologije ovog izveštaja korišćenjem različitih izvora podataka kako bi se pružila sveobuhvatna slika napretka. Ovi izvori uključuju ankete, intervjue, administrativne izveštaje i statističke podatke relevantnih institucija. Važno je da se pouzdani podaci sistematski prikupljaju kako bi se osigurala validnost i pouzdanost izveštaja.

Nakon prikupljanja podataka, sledeći korak je njihova analiza, koja podrazumeva poređenje postojećih podataka sa ciljevima definisanim u akcionom planu. Statističke i analitičke metode će pomoći da se identifikuju trendovi, praznine i dostignuća u sprovođenju plana. Kvalitativna analiza, kroz intervjue i komentare dobijene od interesnih grupa, takođe može pružiti vredne perspektive o izazovima i prioritetima.

Izveštaj o napretku je jasno strukturiran i logički organizovan, uključujući izvršni sažetak, prezentaciju metodologije, ključne rezultate analize, raspravu o postignućima i izazovima, kao i preporuke za dalja unapređenja. Detaljno dokumentovanje metodologije i izvora podataka je ključno za transparentnost i omogućava da izveštaj bude reproducibilan u budućnosti.

U toku celokupnog procesa prikupljanja i analize podataka, uključene zainteresovane strane, uključujući osobe sa invaliditetom, organizacije za zaštitu njihovih prava, kao i vladine i nevladine institucije. Konsultacije i povratne informacije od ovih grupa osiguravaju da izveštaj pravilno i potpuno odražava stvarnu situaciju na terenu i potrebe zajednice osoba sa invaliditetom.

Korišćenje ove strukturirane i sveobuhvatne metodologije će pomoći u kreiranju detaljnog i pouzdanog izveštaja o napretku, koji će poslužiti kao važan alat za praćenje i unapređenje budućih planova za inkluziju i podršku osobama sa invaliditetom

I. OSNOVNI DOKUMENTI ZA SASTAVLJANJE IZVEŠTAJA O NAPRETKU

1.1. Nacionalna strategija za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo (2013-2023)

Nacionalna strategija za prava osoba sa invaliditetom je važan dokument koji ima za cilj poboljšanje uslova života i garantovanje prava ovoj kategoriji stanovništva. Ova strategija je podeljena na pet (5) glavnih strateških ciljeva, od kojih se svaki fokusira na specifične aspekte blagostanja i socijalne uključenosti osoba sa invaliditetom (OSI).

Strateški cilj 1: fokusira se na poboljšanje pružanja zdravstvenih usluga za osobe sa invaliditetom, u skladu sa Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom. Ovaj cilj ima za cilj da obezbedi jednak pristup primarnim, sekundarnim i tercijarnim zdravstvenim uslugama, kroz koherentnu politiku koja uključuje prevenciju, rano otkrivanje i identifikaciju bolesti, kao i pružanje specijalizovanih lekarskih i medicinskih usluga u bolničkoj nezi.

Strateški cilj 2 : ima za cilj stvaranje funkcionalnog i stvarnog sistema socijalne zaštite i socijalne sigurnosti, kao i pružanje jednakih mogućnosti za zapošljavanje OSI. Na osnovu Konvencije Ujedinjenih nacija, ovaj cilj uključuje poboljšanje kvaliteta života osoba sa invaliditetom, posebno žena i starijih. kao kategorija koja se smatra najugroženijom u društvu i smanjenje siromaštva kroz povećanje zaposlenosti i obezbeđivanje jednakih uslova na tržištu rada.

Strateški cilj 3: ima za cilj stvaranje uslova za sveobuhvatno uključivanje u obrazovanje i profesionalnu podršku za OSI. Ovim ciljem osigurava se pravo na obrazovanje bez diskriminacije i na osnovu jednakih mogućnosti, uključujući učenje po individualnim obrazovnim planovima, stručno obrazovanje i kontinuiranu podršku profesionalcima koji rade sa OSI.

Strateški cilj 4: fokusira se na stvaranje pravne infrastrukture za poštovanje i ostvarivanje prava OSI. Ovo uključuje promovisanje i podizanje svesti o njihovim pravima, preispitivanje zakona iz perspektive ljudskih prava i obezbeđivanje jednakog pristupa pravdi za osobe sa invaliditetom, kako bi se garantovalo njihovo efektivno učešće u svim pravnim postupcima

Strateški Cilj 5: ima za cilj stvaranje jednakih uslova u pristupu, informisanju, komunikaciji i učešću za OSI, stvarajući jedinstveni sistem podataka. Ovi ciljevi uključuju poboljšanje fizičkih i komunikacionih barijera, poboljšanje urbane infrastrukture i osiguranje pristupa informacijama i tehnologiji. Takođe ima za cilj da garantuje puno i ravnopravno učešće OSI u političkom, javnom, kulturnom i sportskom životu.

Generalno, ova strategija ima za cilj da ispuni sve potrebe osoba sa invaliditetom za dostojanstven i jednak život u Republici Kosovo, obezbeđujući da se njihova prava poštuju i štite u svim sferama života.

1.2 Akcioni plan za osobe sa invaliditetom 2021-2023

Na osnovu Nacionalne strategije za prava osoba sa invaliditetom, izrađen je Akcioni plan za prava osoba sa invaliditetom 2021-2023, u kome je ovim dokumentom predstavljen kontinuitet delovanja i politika na nivou zemlje za implementaciju strateških ciljeva definisanih u Nacionalnoj strategiji.

Akcioni plan za prava osoba sa invaliditetom 2021-2023 je treći plan u okviru Nacionalne strategije za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo 2013-2023 na nivou zemlje, i u svakom aspektu ima za cilj da unapredi svaki put sve više, prava osoba sa invaliditetom do postizanja konačnog cilja stvaranja inkluzivnog društva u kojem osobe sa invaliditetom ostvaruju svoj puni potencijal i imaju pravo da žive dostojanstveno¹.

Aktivnosti i ciljevi definisani akcionim planom sačinjeni su u skladu sa Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, koja izričito definiše glavne oblasti kao što su: poštovanje ljudskog dostojanstva, individualna autonomija odlučivanja i izbora, nedostatak diskriminacije, puna uključenost u društvo, poštovanje razlika, jednake mogućnosti, slobodan pristup bez prepreka, rodna ravnopravnost i zaštita identiteta.

Svaka akcija predstavljena u okviru Nacionalnog plana za prava osoba sa invaliditetom 2021-2023 rađena je u saradnji sa organizacijama za prava osoba sa invaliditetom i u saradnji sa Projektom koji finansira EU, kojim rukovodi Kancelarija za Evropsku uniju na Kosovu a sprovodi: Handikos, u partnerstvu sa SHKSH, SHVK, DPF Threshold „Sveobuhvatna promocija u konsultativnim procesima za reforme upravljanja i javne administracije u sektoru invalidnosti na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou“ uz puno odobrenje odgovornih institucije, odnosno resornih ministarstava, koja se obavezuju na realizaciju i sprovođenje aktivnosti u skladu sa rokom za realizaciju i troškovima realizacije aktivnosti.

U zaključku, Republika Kosovo sa Nacionalnim planom za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo 2021-2023, ima za svoju misiju da sprovede sve akcije definisane u ovom dokumentu kako bi se životi osoba sa invaliditetom i poboljšali još više.

Na osnovu praćenja realizacije strateških ciljeva, odgovorne institucije na centralnom i lokalnom nivou kao i civilno društvo doprineli su preduzimanju konkretnih akcija u pravcu realizacije dotičnih ciljeva

Stoga je na osnovu „Nacionalne strategije za prava osoba sa invaliditetom 2013-2023“ i „Nacionalnog akcionog plana (2021-2023) predstavljen Izveštaj o napretku“. Ovaj izveštaj ima za cilj da odrazi detaljnu analizu dostignuća i izazova sa kojima se susreće tokom perioda izveštavanja, koristeći merljive indikatore za procenu napretka na svakom strateškom cilju. Takođe, izveštaj daje preporuke za poboljšanje postojećih politika i praksi. Da bi se osigurala transparentnost i odgovornost, izveštaj uključuje doprinose svih zainteresovanih strana, uključujući institucije na centralnom i lokalnom nivou, civilno društvo i same osobe sa invaliditetom.

1 Vidi: *Akcioni plan za osobe sa invaliditetom 2021-2023*

II. MEHANIZMI ZA PRAĆENJE, IZVEŠTAVANJE I IMPLEMENTACIJU

Nacionalni savet za osobe sa invaliditetom je osnovan radi stvaranja jednake mogućnosti, punog učešća i socijalne integracije osoba sa invaliditetom, kako bi se osiguralo da se potrebe i interesi osoba sa invaliditetom uvek uzimaju u obzir prilikom donošenja odluka Vlade o pitanjima koja se tiču stanja osoba sa invaliditetom. Kao rezultat toga, Nacionalni savet za osobe sa invaliditetom prati, nadgleda i ispituje uslove života osoba sa invaliditetom, kao i savetuje Vladu i nadležne institucije u svim pitanjima vezanim za bolji kvalitet života osoba sa invaliditetom. I kao zaključak, sav rad ovog mehanizma je u skladu sa ispunjavanjem strateških ciljeva ovog dokumenta².

Komisija za praćenje, izveštavanje i procenu Nacionalne strategije za prava osoba sa invaliditetom je novi nadzorni mehanizam koji je ponovo imenovan od strane Kancelarije premijera za period 2013-2023, sa istim sastavom i delokrugom kao prethodna Komisija koja u svom sastavu ima sve predstavnike ključnih ministarstava odgovornih za sprovođenje Strategije i Akcionog plana, kao i predstavnike organizacija koje rade na pravima osoba sa invaliditetom. Ovaj koordinacioni mehanizam vodi Kancelarija premijera/Kancelarija za dobro upravljanje, održava redovne sastanke, u cilju praćenja celokupnog procesa implementacije Strategije i Akcionih planova o pravima osoba sa invaliditetom 2021-2023³.

Savet za osobe sa invaliditetom je ponovo osnovan od strane Vlada Republike Kosova u 2021. godini kao savetodavno i orijentaciono telo za određivanje prioriteta i politika u oblasti invaliditeta. Savet, u zavisnosti od potreba, formira radne grupe, saraduje i koordinira aktivnosti sa drugim domaćim i međunarodnim akterima. Utvrđeno je da Savet za osobe sa invaliditetom može da inicira i aktivno učestvuje u kreiranju i razvoju novih politika u vezi sa pitanjima invalidnosti i može da predlaže preporuke Vladi Republike Kosovo⁴.

Kancelarija za Dobro Upravljanje/Kancelarija Premijera na osnovu mandata ove kancelarije, još od usvajanja Nacionalne strategije za prava osoba sa invaliditetom u Vladi Republike Kosova, stavila je fokus na praćenje i sprovođenje važnih dokumenata iz oblasti invaliditeta. Proces praćenja i izveštavanja u vezi sa sprovođenjem Strategije za osobe sa invaliditetom u Republici Kosovo i Akcionog plana i bio je suštinski mehanizam za obezbeđivanje sprovođenja strateških ciljeva gde je Kancelarija za dobro upravljanje odigrala ključnu ulogu u ovom procesu, koordinišući i nadgledajući mere koje preduzimaju relevantne institucije i drugi akteri. Ova kancelarija je obezbedila da sve relevantne aktivnosti i mehanizmi budu u skladu sa strateškim ciljevima i da se bave stvarnim potrebama osoba sa invaliditetom, pomažući na taj način da se poboljša kvalitet njihovog života i garantuju sva prava.

2 Nacionalna strategija za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo 2013-2023 str.20

3 Ibid stav

4 GOdluka Vlade Republike Kosova, br. 13/16, 22.06.2021

Kancelarija za dobro upravljanje ima okvir za praćenje na osnovu kojeg meri napredak, dok su nadležne institucije dužne da izrade detaljnije akcione planove, koji daju konkretnije detalje za svako odeljenje u okviru nadležne institucije. Kroz napredne mehanizme prikupljanja i analize podataka, Kancelarija za dobro upravljanje pratila je napredak postignut u implementaciji Akcionog plana i Strategije. Ovi mehanizmi su uključivali prikupljanje periodičnih izveštaja od relevantnih institucija, evaluaciju uticaja sprovedenih politika i identifikaciju izazova koji su sprečili punu realizaciju ciljeva. Ovaj pristup kontinuiranom praćenju, izveštavanju i evaluaciji omogućio je brze odgovore za rešavanje problema i izazova.

Kancelarija za dobro upravljanje ima ključnu ulogu u obezbeđivanju sistematskog i efikasnog procesa praćenja i izveštavanja, što doprinosi ispunjavanju ciljeva Nacionalne strategije za prava osoba sa invaliditetom i Akcionog plana od strane Vlade Republike Kosovo.

2.1. Institucije uključene u proces praćenja nacionalnog plana za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo

Proces sprovođenja strateških ciljeva Akcionog plana za prava osoba sa invaliditetom 2021-2023 uključilo je niz institucija kao što su: Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija, Ministarstvo finansija, rada i transfera, Ministarstvo administriranja lokalne samouprave, Ministarstvo infrastrukture, Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, Ministarstvo pravde, Policija Kosova, opštine, organizacije za prava osoba sa invaliditetom, kao i drugi lokalni i međunarodni partneri. Glavni cilj svih institucija uključenih u proces implementacije, praćenja i evaluacije strateških ciljeva je bio poboljšanje života i garantovanje prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo. Institucije koje su uključene imale su za cilj stvaranje ravnopravnog okruženja u kojem svaki pojedinac, bez obzira na sposobnosti, može biti integrisan u sve sfere društvenog, ekonomskog i političkog života. Da bi se postigao ovaj cilj, naglašen je značaj međuinstitucionalne saradnje i sa međunarodnim partnerima kako bi se osigurala efikasna i koherentna implementacija politika i mjera predviđenih planom.

Specifični ciljevi Ministarstva zdravlja uključivali su poboljšanje pristupa i kvaliteta zdravstvenih usluga za osobe sa invaliditetom. Ovo je uključivalo razvoj specijalizovanih medicinskih programa, obuku zdravstvenog osoblja i obezbeđivanje neophodne opreme za dijagnostiku i lečenje.

Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija radilo je na obezbeđivanju jednakog pristupa obrazovanju za decu i mlade sa smetnjama u razvoju, kroz poboljšanje školske infrastrukture, razvoj nastavnog plana i programa i obuku nastavnika za podršku ograničenim potrebama učenika.

Ministarstvo finansija, rada i transfera je odigralo ključnu ulogu u pružanju finansijske podrške i stvaranju mogućnosti zapošljavanja za osobe sa invaliditetom. Ovo je uključivalo razvoj politika zapošljavanja podržanih subvencijama i stručnom obukom kako bi se pomoglo osobama sa invaliditetom da se integrišu na tržište rada.

Ministarstvo uprave i lokalne samouprave i opštine imaju zadatak da obezbede da lokalni razvojni planovi budu inkluzivni i da se bave specifičnim potrebama osoba sa invaliditetom u njihovim zajednicama.

Ministarstvo životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture radilo je na poboljšanju fizičkog pristupa javnim zgradama, javnom prevozu i drugim javnim prostorima, obezbeđujući da oni budu dostupni osobama sa invaliditetom.

Ministarstvo kulture, omladine i sporta promovisalo je učešće osoba sa invaliditetom u kulturnim i sportskim aktivnostima, nudeći namenske programe i usluge za podršku njihovoj inkluziji.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja je kroz subvencije i grantove pomoglo ovim pojedincima u pokretanju i razvoju različitih aktivnosti.

Ministarstvo pravde, zajedno sa Kosovskom policijom, obezbedilo je da se prava osoba sa invaliditetom štite i poštuju u svim sferama života.

U fazi izveštavanja, sve nadležne institucije (ministarstva, opštine, agencije i druge relevantne institucije u zemlji) dužne su da izveštavaju Kancelariju za dobro upravljanje/Kancelariji premijera svakih šest meseci o napretku i preprekama na koje se nailaze u implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prava OSI.

Tokom nekoliko godina, UNICEF je kontinuirano podržavao Kancelariju za dobro upravljanje/Kancelariju premijera (KDU) i Kosovsku agenciju za statistiku (KAS) u jačanju sistema praćenja prava deteta kako bi se predstavio položaj dece na Kosovu, posebno one iz marginalizovane zajednice. U saradnji sa KDU i KAS, UNICEF je započeo razvoj platforme za praćenje prava deteta. Ova platforma je dizajnirana tako da se integriše u web-stranicu Kancelarije premijera, pružajući informacije o deci na Kosovu i programe usmeravanja i politike u cilju zaštite prava dece na Kosovu. Pored toga, UNICEF je pružio tehničku pomoć za poboljšanje dostupnosti podataka i mehanizama izveštavanja za indikatore zaštite dece. Ova pomoć je uključivala poboljšanje kvaliteta podataka i podršku ASK-u u poboljšanju alata za izveštavanje koje koriste resorna ministarstva, kao što su Ministarstvo pravde, Ministarstvo finansija, rada i transfera, kako bi se olakšao nesmetani prenos podataka u ASK⁵.

5 "Strengthened child protection and education systems for the inclusion of vulnerable children during and beyond COVID-19": Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023) USAID-funded project implemented by UNICEF.

III. ANALIZA DOSTIGNUĆA I IZAZOVA SA IZAZOVIMA U IZVEŠTAJU O NAPRETKU – DETALJAN PREGLED

1. ZDRAVSTVO

U okviru analize dostignuća i izazova u zdravstvenom sektoru u vezi sa sprovođenjem Strateškog akcionog plana 1, teži se unapređenju pružanja zdravstvenih usluga za osobe sa invaliditetom. U cilju postizanja ovog cilja definisano je nekoliko specifičnih ciljeva, kao što su: podizanje kapaciteta zdravstvenog osoblja za pružanje kvalitetnih usluga, rano otkrivanje i identifikacija invaliditeta iz prenatalnog, natalnog i postnatalnog perioda, kao i povećanje pružanja zdravstvenih usluga za osobe sa invaliditetom (OSI). Podaci koji su analizirani i obrađeni odražavaju napore i izazove sa kojima se susreće tokom implementacije plana, naglašavajući napredak i prepreke sa kojima se suočava.

STRATEŠKI CILJ 1: UNAPREĐENJE PRUŽANJA ZDRAVSTVENIH USLUGA ZA OSOBE SA INVALIDITETOM

Analiza strateškog cilja 1 urađena je kroz strukturisan i inkluzivan pristup prikupljanjem podataka od zdravstvenih ustanova, nevladinih organizacija i samih osoba sa invaliditetom kako bi se identifikovale postojeće potrebe i izazovi u pristupu i kvalitetu zdravstvenih usluga. Rezultati ove analize se koriste za prilagođavanje i unapređenje strategija i politika implementacije, obezbeđujući da zdravstvene usluge budu dostupne, kvalitetne i da odgovaraju na potrebe osoba sa invaliditetom.

U okviru Strateškog cilja 1, predviđena su tri specifična cilja:

Podizanje kapaciteta zdravstvenog osoblja za pružanje zdravstvenih usluga - cilj koji obuhvata 6 planiranih aktivnosti koje se odnose na: 1.1. Pružanje zdravstvenih usluga za OSI u okviru kućnih poseta , 1.2 Vakcinacija osoba sa invaliditetom vakcinom protiv sezonskog gripa, 1.3. Izrada materijala za unapređenje zdravlja osoba sa invaliditetom i zdravstveno vaspitanje za zdravstvene radnike, 1.4 Sprovođenje zdravstvenih usluga za OSI 1.5. Obuka za medicinsko i pomoćno osoblje na temu pristupa i tretmana osoba sa invaliditetom, 1.6 Usklađivanje aktivnosti sa MFTM.

Specifični objektiv I: Podizanje kapaciteta zdravstvenog osoblja za pružanje zdravstvenih usluga

Aktivnost I.1.1 Pružanje zdravstvenih usluga za OI u okviru kućnih poseta

Ostvaren napredak: U pogledu realizacije ove aktivnosti, Ministarstvo zdravlja saopštava da su tokom 2023. godine u Podujevu 22 osobe sa invaliditetom imale koristi od lekarskih poseta od ukupno 901 posete tokom cele godine - OCPM u Vitini je izvestio da su zdravstveni kartoni popunjeni za 23 zdravstvene usluge koje su pružene u kućnim posetama za OSI - OCPM u Uroševcu je izvestio da su popunjeni zdravstveni kartoni za 125 zdravstvenih usluga koje su pružene u kućnim posetama za OSI, računajući još 54 OSI koji su vakcinisani u prostorijama „HENDIFER“ i „HANDIKOS“ iu Integracionoj kući, ukupno 179 zdravstvenih usluga pruženih OSI - OCPM u Đakovici je izvestio da se zdravstvene kartoni za OSI ne koriste dok - OCPM Kosovo Polje je izvestio da je tokom 2023. godine izvršen transport 30 pacijenata sa OSI u KUCK. Pružene su usluge palijativnog zbrinjavanja, terapije, savetovanja, uzimanja krvi za laboratorijske analize, terapije i zdravstvenih saveta, pri čemu se čini da je uopšte pruženo više od 8361 usluga - u OCPM u Mitrovici naglašavaju da nije izvršena podela prema licima sa invaliditetom. OCPM- Peć je izvestio da se zdravstveni kartoni za OSI ne koriste, ali je ljudima obezbeđen prevoz na hemodijalizu od OCPM. OCPM u Obilicu je izvestio da se zdravstvene knjižice za OSI ne koriste - dok su u OCPM u Klini popunjeni zdravstveni kartoni za 33 zdravstvene usluge koje su pružene u kućnim posetama OSI. -OCPM u Juniku je u saradnji sa CSR Junik tokom 2023. godine identifikovao i realizovao više zdravstvenih usluga za osobe sa invaliditetom na teritoriji opštine Junik. Prijavljeno je da se već 3 godine vrše kućne posete za majke i decu, koje uključuju podizanje svesti i rano otkrivanje invaliditeta. Prošle godine, u saradnji sa OZSZ, adaptirani su i prilagođeni ulazi u objekat OCPM prema potrebama i zahtevima OSI u cilju lakšeg pristupa zdravstvenim uslugama. Saopšteno je da ovaj centar snabdeva invalidskim kolicima, štakama i drugim pomagalicama za OSI (ove stolice i štake su donacija naših sunarodnika iz dijaspore). Izveštava se da aktivnosti i kampanje podizanja svesti za OSI nisu održane tokom izveštajnog perioda - OCPM u Lipljanu je izvestio da su lekarske posete koristili svi pacijenti koji su tražili zdravstvene usluge. Postavljen je i lift za lakši pristup svim uslugama, a izgrađeni su i toaleti za invalide. Saopšteno je da su sve kosine u institucijama KPSH-a u opštini Lipljan takođe popravljene i da je angažovano 15 medicinskih sestara. U vezi sa ovom aktivnošću, prijavljeno je da su OSI ponuđene palijativne usluge i kućne posete.

Status napretka: Delimično sprovedeno
Ukupno planirani budžet: €7500

Aktivnost I. 1.2 *Vaksinacija osoba sa invaliditetom vakcinom protiv sezonskog gripa*

Ostvaren napredak: Vakcinacija osoba sa invaliditetom tokom 2023. godine obavljena je na sledeći način: - OCPM- Podujevo je prijavilo da je vakcinisano ukupno 1 dete i 9 odraslih osoba sa invaliditetom, dok je u - OCPM- Vitina vakcinisano ukupno 23 OSI - OCPM- Uroševac, vakcinisano je ukupno 54 OSI -OCPM- Đakovica je izvestila da nema dokaza o broju vakcinisanih osoba sa invaliditetom. U OCPM- Kosovo Polje Vakcinama protiv sezonskog gripa vakcinisano je 20 OSI, dok je OCPM u Peći izvestio da je tokom 2023. godine vakcinisano ukupno 293 OSI. Što se tiče vakcina protiv sezonskog gripa, navodi se da su glavni korisnici bili NVO Ruke pune milosti, NVO Centar za samostalni život, Hendikos SP Peć pacijenti na hemodijalizi i Dom za stare DiKastro-Zahač, kao i škola za slepa lica Gjeladin Deda u Peći. Ukupno 29 OSI je vakcinisano u -OCPM u Klini, dok je ovaj broj u OCPM Obilić za 2023. godinu bio 15 -OCPM u Juniku je izvestio da je tokom 2023. godine vakcinacija dece sa smetnjama u razvoju takođe sprovedena bez navođenja cifara, dok je saopšteno da su održana 3 zdravstvena karavana za podizanje svesti građana o ranom otkrivanju nezaraznih hroničnih bolesti.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Planirani budžet: Ne sadrži dodatne troškove.

Aktivnost I. 1.3. *Izrada materijala za promociju zdravlja osoba sa invaliditetom i obuka iz oblasti zdravstvene zaštite za zdravstvene radnike*

Ostvaren napredak: Što se tiče ove aktivnosti tokom 2023. godine, broj obuka organizovanih za zdravstveno vaspitanje i broj distribuiranih edukativnih materijala su se razvili na sledeći način: -NIJZK je izvestio o organizovanju nacionalnih kampanja za podizanje svesti razvijene i sprovedene -OCPM Vitina je izvestio o organizaciji jedne (1) obuke za zdravstveno obrazovanje za zdravstvene radnike -OCPM Uroševac je izvestio da je održana obuka o zdravstvenom obrazovanju.-OCPM Đakovica je izvestio da je zajedno sa NVO Hendikos održao obuke za zdravstveno obrazovanje. Saopšteno je da su u saradnji sa AQH napravljeni video snimci za promociju i edukaciju u čekaonicama za pacijente -OCPM Mitrovica izveštava da je distribuirano 500 obrazovnih materijala dok - OCPM Peć izveštava da je održana jedna (1) obuka o zdravstvenom obrazovanju za zdravstvene radnike. U saradnji sa AQH obezbeđeni su video snimci za promociju i obrazovanje u prostorijama za čekanje pacijenata. Prijavljeno je da je tokom zdravstvenih karavana organizovanih od strane AQH i Syri Vizije - Peć distribuirano 500 obrazovnih materijala. U Klini održana je obuka o zdravstvenom obrazovanju za zdravstvene radnike, dok je u Obiliću izrada materijala za promociju zdravlja kontinuirano rađena i distribuirana od strane NIJZ u saradnji sa AQH i OCPM. Što se tiče broja organizovanih obuka zdravstvenih radnika za zdravstveno vaspitanje tokom 2023. godine, obučeno je ukupno 95 radnika.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 2500€

Aktivnost I. 1.4 *Realizacija zdravstvenih usluga za OSI*

Ostvaren napredak: U vezi sa ovom aktivnošću, Ministarstvo zdravlja za 2023. godinu je izvestilo o objavljenim rezultatima upitnika popunjenih od strane OSI o zadovoljstvu zdravstvenim uslugama i to: - OCPM Podujevo je izvestio da nemaju nikakve rezultate u ovom pogledu na osnovu formulara, ali smatrajući da je zadovoljstvo dobro jer još nisu primili nijednu žalbu na pružanje zdravstvenih usluga dok u Vitini i Uroševcu nije bilo popunjavanja upitnika samo za OSI, već je to urađeno sa svim obolelim pacijentima, ističući da je većina njihovih odgovora zadovoljavajuća - OCPM Đakovica je izvestio da zadovoljstvo zdravstvenih usluga za OSI nije ispitano - OCPM u Peći izveštava da je u vezi sa objavljenim rezultatima upitnika popunjenih od strane OSI o zadovoljstvu zdravstvenim uslugama, prijavljeno da na osnovu formulara nemaju nikakve rezultate u ovom pravcu, smatrajući da je zadovoljstvo na nivou jer nisu primljene žalbe. Tokom poseta Koordinatora kvaliteta popunjeni su upitnici o zadovoljstvu, ali nije sačinjen poseban izveštaj za OSI - U Klini i Obiliću upitnici takođe nisu popunjeni samo za OSI, već su rađeni sa svim pacijentima, gde je većina odgovora pacijenata zadovoljavajuća.

Stanje napretka: Nije implementirano

Ukupno planirani budžet: Ne sadrži finansijske troškove

Aktivnost I 1.5 *Obuka za medicinsko i pomoćno osoblje o temama pristupa i tretmana osoba sa invaliditetom*

Ostvaren napredak: U vezi sa ovom aktivnošću, Ministarstvo zdravlja za 2023. godinu je izvestilo broj sprovedenih obuka, gde u vezi obučenih medicinskih sestara imamo sledeće podatke: OCPM Podujevo je izvestio da nije pružena ni jedna mogućnost za obuku osoblja u ovom pogledu, dok su četiri (4) obuke i radionice za osoblje održane u Đakovici u OCPM sa osobljem Hendikosa. Iz OCPM u Peći je saopšteno da nisu ponuđene mogućnosti za obuku osoblja u ovom pogledu, dok su u Obiliću 63 medicinske sestre obučene u 4 teme o pristupu i tretmanu osoba sa invaliditetom.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: €10,000

Aktivnost I. 1.6 *Koordiniranje aktivnosti sa MFRT*

Ostvaren napredak: U Podujevu, Moto aktivnost „Hajde da hodamo njihovim nogama“ - organizovana je na gradskom trgu kao i razgovor sa OSI u organizaciji Handikosa i Opštine u čast Međunarodnog dana OSI održanog dana 03.12.2023. U Vitini je održan trening za 19 medicinskih sestara dok je u Uroševcu obučeno 40 medicinskih sestara. OCPM u Peći je izvestio da su održani sastanci, razgovori sa OSI-om koje su organizovali Handikos i Opština povodom međunarodnog dana OSI dok je u Klini tretirano 29 medicinskih sestara.

U Obiliću je saopšteno da se aktivnosti stalno usaglašavaju sa medicinskim sestrama DZSZ, dok su u Lipljanu tokom 2023. godine realizovane integrisane usluge koje vrši medicinsko osoblje OCPM i radnici CSR, gde obavljaju zajedničke posete.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Ne sadrži finansijske troškove

U vezi sa specifičnim ciljem „ Podizanje kapaciteta zdravstvenog osoblja za pružanje zdravstvenih usluga“ u okviru Ministarstva zdravlja, ukupni ponuđeni opšti budžet za 2023. godinu, koji pokriva gore analizirane aktivnosti za ovaj cilj, iznosi ukupno 20.000,00€.

Specifični objektiv II: Rano otkrivanje i identifikacija invaliditeta iz perinatalnog, natalnog i postnatalnog vremena

Ovaj cilj obuhvata 2 aktivnosti koje se odnose na 2.1. Izvođenje istraživanja u oblasti zdravstvenih uslova povezanih sa OSI-om i 2.2. Realizacija programa zdravstvene edukacije roditelja u otkrivanju uzroka koji dovode do invaliditeta.

Aktivnost I. 2.1 *Sprovedenje istraživanja u oblasti zdravstvenog stanja vezano za OSI*

Ostvaren napredak: Ispitivanje zadovoljstva zdravstvenim uslugama za OSI odobreno je od strane Lekarske komore Kosova. Postojala su očekivanja da će to biti realizovano 2023. godine. Navedeno istraživanje je u fazi obrade podataka i izrade finalnog izveštaja.

Stanje napretka: Nije implementirano

Ukupno planirani budžet: Budžet nije predviđen

Aktivnost I. 2.2 *Realizacija programa zdravstvene edukacije za roditelje u otkrivanju uzroka koji dovode do invaliditeta.*

Ostvaren napredak: U vezi sa ovom aktivnosti sprovedene su sledeće radnje:

-OCPM Podujevo je izvestio da već 1 godinu sprovodi program kućnih poseta za trudnice i decu od 0 do 3 godine, program koji uključuje i zdravstveno obrazovanje za roditelje o otkrivanju uzročnika koji dovode do ograničenih sposobnosti. -Program kućnih poseta podržava UNICEF i ovaj program koriste OSI-OCPM Uroševac je izvestio da su tokom meseca maja 2023. godine održana dva treninga/ predavanja u prostorijama NVO „HANDIKOS“ i neprofitne organizacije „HENDIFER“. U Đakovici su izvestili da ovu ulogu obavljaju Savetovalište za majke i decu i Uglovi za unapređenje zdravstvenog vaspitanja; U Mitrovici su održana predavanja o planiranju porodice, reproduktivnom zdravlju, raku dojke, PAP testu, oralnom zdravlju itd. Ove aktivnosti su održane u prostorima Udruženja Hendikos-Mitrovica. U Peći i Klini izvestili su da imaju program kućnih poseta za trudnice i decu uzrasta 0-3 godine, program koji uključuje i zdravstveno obrazovanje za roditelje u ranom otkrivanju uzročnika koji dovode do ograničenih sposobnosti. U Obiliću tokom 2023. godine realizovano je ukupno 481 poseta u okviru programa

kućnih poseta za trudnice i decu uzrasta 0-3 godine, program koji uključuje i zdravstveno obrazovanje za roditelje u ranom otkrivanju uzročnika koji dovode do ograničenih sposobnosti, dok se u Lipljanu od 2016. godine sprovodi program kućnih poseta za majke i decu do 3 godine, gde se identifikuju i slučajevi osoba sa invaliditetom. U saradnji sa NVO HANDIKOS-Lipljan i drugim NVO-ima u opštini Lipljan, donirana su, iz Švedske, kolica i pomoćna sredstva za osobe sa invaliditetom.

U cilju jačanja kapaciteta stručnjaka za dečiju zaštitu i omogućavanja efikasne implementacije usluga nege dece bez roditeljskog staranja, tokom izveštajnog perioda, podržana je realizacija međunarodnog programa obuke – Moduli prakse, u bliskoj saradnji sa NVO SOS Children's Villages. Model ponosa je nastavni plan i program zasnovan na kompetencijama koji obučava i podržava socijalne radnike i hraniteljske porodice u pružanju sigurnih i zaštitničkih porodičnih usluga za decu bez roditeljskog staranja i koje imaju potrebu za stabilnim porodičnim smeštajem. Kroz primenu modela prakse ponosa, akcija je doprinela razvoju nacionalnih standarda za unapređenje, obuku, regrutovanje i održavanje usluga staranja na Kosovu.

Tokom 2023. godine, međunarodni stručnjaci Pride su efikasno organizovali opsežne obuke za sedam profesionalaca za zaštitu dece. Ove profesionalce je posebno odabralo Odeljenje za socijalnu i porodičnu politiku (OSPP) da prođu obuku. Sedam nacionalnih master trenera je odigralo ključnu ulogu u prenošenju stručnosti socijalnim radnicima CSE, osnaživanjem starateljske porodice i povećanju ukupnog kvaliteta starateljskih usluga. Unutar okvira metodologije Ponosa, koja se prvi put primenjuje na Kosovu, Nacionalni treneri (5 žena i 2 muškarca) uspešno su završili obuku "Master Ponosa". Roditeljima i drugim profesionalcima (16 žena i 6 muškaraca) omogućeno je da primenjuju i distribuiraju pristup Ponosu na efikasan i sposoban način u pružanju usluga staranja⁶.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: U okviru budžeta SHSKUK, PZN i NIJZK

U okviru Specifičnog cilja II **Rano otkrivanje i identifikacija ograničenih sposobnosti tokom prenatalnog, natalnog i postnatalnog perioda** Ministarstvu zdravlja nije dodeljen budžet zbog toga što je planirani budžet predviđen u okviru budžeta SHSKUK, PZN i NIJZK

6 "Protecting Vulnerable Children in Kosovo: Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023) EU-funded project implemented by UNICEF.

Specifični objektiv III: Povećanje pružanja zdravstvenih usluga za OI

Ovaj zadatak obuhvata ukupno 6 aktivnosti koje se odnose na 3.1. Ispitivanje potreba za dopunu osnovne liste lekova, 3.2. Nastavak pružanja pregleda (mamografija i PAP test) za žene sa invaliditetom kao i 3.3. Briga za oralnu higijenu dece sa invaliditetom. 3.4. Izrada SOP za specifično zdravstvo tretiranja OSI, 3,5. Izrada informativnog cirkulara za obaveštavanje zdravstvenih ustanova o broju centra za pružanje usluga na znakovnom jeziku kao i 3.6. Vršenje poseta u zajednici radi promovisanja i obrazovanja o zdravlju za osobe sa invaliditetom.

Aktivnost I. 3.1 *Analiza potreba za dopunom osnovne liste lekova.*

Opis dostignuća: Što se tiče ove aktivnosti za 2023. godinu, opštine izveštavaju da su osnovne liste zasnovane na neophodnim potrebama za OSI prema rezultatima istraživanja.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Ne sadrži finansijske troškove

Aktivnost I. 3.2 *Nastavak pružanja pregleda (mamografija i PAP test) za žene sa invaliditetom*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, OCPM Mitrovica je izvestio da su urađene 3 mamografije za žene sa OSI, dok je u Peći tokom meseca oktobra-novembra obavljeno je 105 pregleda gde je 48 žena obolelih od raka dojke iz njihovog udruženja u Peći obavilo besplatne preglede.

-OCPM u Obiliću je prijavljeno da nisu ponuđene usluge mamografa ili PAP testovi, dok je u Lipljanu prijavljeno da je akcija za prevenciju raka dojke trajala tokom oktobra i novembra 2023. godine, gde su i osobe sa invaliditetom takođe imale koristi nisu pružili konkretne statističke podatke.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Ne sadrži finansijske troškove

Aktivnost I. 3.3 *Briga za oralnu higijenu dece sa invaliditetom*

Opis dostignuća: što se tiče broja pregleda osoba sa invaliditetom (dece) za oralnu higijenu u Mitrovici, kontroli oralne higijene je podvrgnuto 50 dece dok iz OCPM Peć nije prijavljeno da se deci pružaju usluge u OCPM -u i njegovim jedinicama, ali i u Stomatološkoj poliklinici, ali se ne vrši odvajanje pacijenata kao OSI.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Ne sadrži finansijske troškove

Aktivnost I. 3.4 *Izrada SOP za specifičan zdravstveni tretman osoba sa invaliditetom*

Opis dostignuća: vezano za ovu aktivnost, saopšteno je da su tokom 2023. godine izrađene i sprovedene Standardne operativne procedure⁷.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Ne postoje podaci o finansijskim troškovima

Aktivnost I. 3.5 *Izrada informativnog cirkulara za obaveštavanje zdravstvenih ustanova o broju centra za pružanje usluga na znakovnom jeziku*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, saopšteno je da je Informativni cirkular odobren i distribuiran zdravstvenim ustanovama.

Status napretka: Realizovano

Ukupno planirani budžet: Ne postoje podaci o budžeti

Activity I. 3.6 *Carrying out visits to the PWDs community for health promotion and education*

Opis dostignuća: U pogledu ove aktivnosti, najmanje jednom godišnje je realizovan sledeći broj poseta: - OCPM Podujevo je prijavio 3 posete dok su u Vitini realizovane dve aktivnosti, u Uroševcu su organizovane dve obuke/predavanja sa po 30 učesnika za svako predavanje. OCPM Mitrovica je prijavio 5 poseta tokom godine, po potrebi i češće, dok je u Peći bilo aktivnosti iz centra za vakcinaciju tokom informativne kampanje u vezi sa redovnim vakcinacijama i novim vakcinama po potrebi i češće. U Klini su održana dva treninga u zajednicama za zdravstveno vaspitanje OSI, dok su u Obiliću organizovane sistematske posete u osnovnim i nižim srednjim školama gde su bila uključena i deca sa OSI.

Tokom 2023. godine, 1.447 dece sa smetnjama u razvoju (630 devojčica i 817 dečaka) koristilo je usluge rehabilitacije, uključujući logopedsku terapiju, fizioterapiju, psihosocijalne terapije ili pomoćne uređaje koje su obezbedili DSK, Handikos HQ, Handikos Đakovica CBR centri i Udruženje roditelja Podrzi. Istovremeno, 1.339 roditelja i staratelja dece sa smetnjama u razvoju (855 žena i 484 muškarca) učestvovalo je u specijalizovanim treninzima, osposobljavajući ih da podržavaju razvojne faze i specifične potrebe svoje dece u njihovim svakodnevnim interakcijama⁸.

UNICEF, u saradnji sa Daun sindrom Kosova, Handikosom, URPM-om i Handikosom Đakovica, Kontinuirano jačanje efikasnih i održivih službi za rehabilitaciju osoba sa invaliditetom u zajednici u 25 opština je organizovan pružanje direktnih usluga u 13 rehabilitacionih centara zasnovanih na zajednici (CBR) u Prištini, Gnjilanu, Peći, Uroševcu, Južnoj Mitrovici, Severnoj Mitrovici, Glogovcu, Prizrenu i Đakovici. U partnerstvu sa Daonovim sindromom Kosova (DSK), program je uveo novi pristup nudeći mešovite usluge – i kod kuće i na daljinu – u 25 opština. Tokom izveštajnog perioda. DSK je omogućio sesije procene i ponovne procene za 560 dece i adolescenata sa

⁷ Za više: <https://msh.rks-gov.net/Documents/Index/1287>

⁸ "Protecting Vulnerable Children in Kosovo: Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023) EU-funded project implemented by UNICEF.

smetnjama u razvoju (229 devojčica i 331 dečaka), pružajući prilagođene terapijske sesije zasnovane na individualnim planovima intervencije koji uključuju fizioterapiju, logopedsku terapiju i terapiju profesionalnog razvoja. Ove usluge su ponuđene preko DSK CBRS u Prištini, Prizrenu, Južnoj Mitrovici, Uroševcu i Gnjilanu, koji su svoje onlajn usluge proširili na 20 novih opština⁹.

Ukupno je obezbeđeno 8,357 individualnih terapijskih seansi i 11.910 grupnih, zajedno sa 1.000 onlajn sastanaka sa roditeljima i starateljima radi praćenja napretka terapija kod kuće i rešavanja svakog izazova koji se javi tokom primene. Štaviše, u toku ove faze, ukupno 558 roditelja/staratelja (355 žena i 203 muškarca) je prošlo kroz vežbe za razvoj kapaciteta kako bi bolje mogli da odgovore na zahteve u vezi sa razvojem svoje dece¹⁰.

Status napretka: Sprovedeno
Ukupno planirani budžet: 7500€

Ukupni budžet za specifični cilj 3 „Povećanje pružanja zdravstvenih usluga za OSI“ u okviru Ministarstva zdravlja za 2023. godinu, koji pokriva aktivnosti predviđene za ovaj cilj, iznosi ukupno 7500,00€.

U vezi sa Strateškim ciljem 1 „Unapređenje pružanja zdravstvenih usluga za osobe sa invaliditetom“, ukupan budžet za 2023. godinu je 27.500,00€.

Postizanje ciljeva iz oblasti zdravstva za OSI za 2023. godinu

Od svih aktivnosti koje su sprovedene za 2023. godinu iz oblasti zdravstva za OSI, sledeći dijagram prikazuje procenat aktivnosti kako sledi:

Dijagram povezan sa procentom aktivnosti iz oblasti zdravstva za OSI

9 "Strengthened child protection and education systems for the inclusion of vulnerable children during and beyond COVID-19": Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023) USAID-funded project implemented by UNICEF.

10 Ibid.

2. SOCIJALNO BLAGOSTANJE

FUNKCIONALAN I KVALITETAN SISTEM BLAGOSTANJA I SOCIJALNE ZAŠTITE, KAO I PRUŽANJE JEDNAKIH MOGUĆNOSTI ZA ZAPOSŁJAVANJE OSOBA SA INVALIDITETOM

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom definiše obaveze država članica da priznaju prava osoba sa invaliditetom na adekvatan životni standard, uključujući hranu, odeću, smeštaj, zaposlenje i penziona osiguranje, što predstavlja međunarodni standard i obaveza. Ovim principom, strateški ciljevi ističu da socijalna zaštita podržava sve osobe kojima je potrebna poboljšanjem kvaliteta njihovog života.

Specifični cilj 1: Približavanje usluga zajednici - Ovaj cilj obuhvata 13 aktivnosti, a to su: 1.1 Sprovođenje penzijskog plana za osobe sa invaliditetom, uzrasta 18-65 godina. 1.1.1. Sprovođenje Zakona 03/L-022 o materijalnoj podršci porodicama sa trajnim invaliditetom, 1.2 Sprovođenje šeme za obeštećenje slepih lica, 1.3. Implementacija šeme za nadoknadu paraplegičara i tetraplegičara, 1.5 Izrada podzakonskih akata za sprovođenje Sveobuhvatnog Zakona o invaliditetu, 1.6 Obuka Bio-psiho-socijalne komisije za korišćenje KNF instrumenta, 1.7. Nastavak pružanja socijalnih usluga u domovima u zajednici za decu i odrasle sa intelektualnim (mentalna retardacija) poteškoćama, 1.8. Nastavak pružanja usluga u stambenim centrima (ISSH), 1.9 Individualno licenciranje i licenciranje NVO za pružanje socijalnih usluga za OSI., 1.10. Ponuda usluga od strane licenciranih organizacija za osobe sa invaliditetom. 1.10.1 Kreiranje posebnog fonda za finansijsku podršku registrovanim NVO-ima koji pružaju usluge osobama sa invaliditetom, 1.10.2 Jačanje nadzornog i inspeksijskog mehanizma za usluge i fondove korisničkih organizacija, 1.11. Određivanje budžetskog koda za socijalne usluge.

Specifični objektiv I: Prostiranje usluga u zajednici

Aktivnost I. 1.1 *Implementacija Penzionog plana za osobe sa invaliditetom starosti od 18 do 65 godina*

Opis dostignuća: Prema izveštaju koji je primilo MFRT, broj korisnika penzionog fonda za osobe sa invaliditetom uzrasta od 18-65 godina u 2023. godini bio je: 20.616 dok je vrednost potrošenog budžeta 26.847.509,00€. U fazi 2021-2023. godine data su dodatna sredstva zbog šema podrške paketima kao posledica pandemije i samim tim je vrednost utrošenog budžeta veća od planiranog budžeta.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 17.650.000. 00.

Aktivnost I. 1.2 Sprovođenje šema beneficija i naknada

Opis dostignuća: Što se tiče ove aktivnosti, prijavljeno je da je podrška pružena isplata, kroz penzione šeme i kompenzacije.

Status napretka: Implementirano

Ukupno planirani budžet: €67,000.

Aktivnost I. 1.3 Sprovođenje Zakona br. 03/L-022 o materijalnoj podršci porodicama sa trajnim invaliditetom

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću i na osnovu Zakona br. 03 L -022 o materijalnoj podršci porodicama sa decom sa trajnim invaliditetom uzrasta 0-18 godina, MFRT je izvestilo da je u aprilu 2023 godine imalo koristi 344 porodica sa decom sa invaliditetom. Saopšteno je da je broj korisnika prema mesečnim isplata, (mesec maj), ukupan broj dece sa smetnjama u razvoju 3425, dok je ukupan iznos isplata 343.500,00.

Broj meseci	Broj	Retro	Total
1 meseca	3423	€ 100.00	€ 342,300.00
4 meseca	1	€ 400.00	€ 400.00
8 meseca	1	€ 800.00	€ 800.00
	3425	Total	€ 343,500.00

Tabela 1: Lista plaćanja broja korisnika po mesečnim uplatama i porodice/slučajevi koji su koristili retroaktivno prema izveštajima MFRT

U izveštajnom periodu 73 dece (38 devojčica i 35 dečaka), od kojih je devetoro dece sa smetnjama u razvoju smešteno u hraniteljske porodice u 17 opština; Zaposlene su tri nove hraniteljske porodice, a devet hraniteljskih porodica čeka formalni prijem. 243 stručnjaka (otprilike 65% žena i 35% muškaraca), uključujući predstavnike opštinskog direktorata za zdravstvo i socijalnu zaštitu, CSE, Odeljenja za socijalne i porodične usluge, školske nastavnike, učitelje i zdravstvene radnike imali su koristi od radionice, obuke, sastanaka održanih u izveštajnom periodu. Kao rezultat kontinuiranog zagovaranja i tehničke pomoći UNICEF-a i OCD, na Međunarodni dan deteta, Ministarstvo pravde je najavilo povećanje isplata za hraniteljstvo za 40 odsto u mesečnim isplata za decu u hraniteljstvu, što je dobilo 485 dece¹¹.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 343,500 00,00€

11 "Strengthened child protection and education systems for the inclusion of vulnerable children during and beyond COVID-19": Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023) USAID-funded project implemented by UNICEF.

Aktivnost I. 1.4 *Implementacija šeme za: kompenzaciju slepim licima.*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću prijavljeno je da je broj korisnika iz Šeme obeštećenja slepih lica bio 1893, a vrednost utrošenog budžeta 5.132.647,00€

Status napretka: Sprovedeno.

Ukupno planirani budžet: 5.252.000,00

Aktivnost I. 1.5 *Implementacija šeme za obeštećenje paraplegičara i tetraplegičara*

Opis dostignuća: Tokom 2023. godine broj korisnika Šeme za naknadu paraplegičara i tetraplegičara bio je 3006 lica a vrednost utrošenog budžeta 11.474.669,00€.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 10.176.380,00€

Aktivnost I. 1.6 *Izrada podzakonskih akata za sprovođenje Sveobuhvatnog zakona o pravima osoba sa invaliditetom :*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, MFRT je izvestilo da podzakonski akti nisu izrađeni, a nacrt zakona o osobama sa invaliditetom nije finalizovan.

Status napretka: Nije implementirano

Ukupno planirani budžet: nema finansijskih troškova

Aktivnost I. 1.7 *Obuka Bio-Psiko-Socialne komisije za korišćenje instrumenta KNF-a.*

Opis dostignuća: Prema izveštaju MFRT, ova obuka nije održana 2023. godine, ali u partnerstvu sa UNICEF-om i njegovom partnerskom organizacijom NVO za decu bez roditeljskog staranja (OFAP), 73 dece na hraniteljstvu (35 dečaka i 38 devojčica) i 69 dece smeštene u starateljske porodice (30 dečaka i 39 devojčica) imalo je koristi od stalnih psihosocijalnih usluga. Održane su sesije roditeljstva sa porodicama i 29 hraniteljskih porodica, a 24 za rodbinsko staranje je imalo koristi od stalnih roditeljskih sesija o obrazovanju, zdravlju i socijalnom blagostanju dece. Pored toga, 39 hraniteljskih porodica (27 aktivnih hraniteljskih porodica, 5 hraniteljskih porodica i 7 SOS majki hraniteljki) završilo je program obuke za pružanje specijalizovanih hraniteljskih usluga¹².

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema finansijskih troškova

12 "Strengthened child protection and education systems for the inclusion of vulnerable children during and beyond COVID-19": Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023) USAID-funded project implemented by UNICEF. Ibid.

Aktivnost I. 1.8 Nastavak pružanja usluga u rezidencijalnim centrima (ISSH)

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, Ministarstvo pravde je izvestilo da su tokom 2023. godine Specijalni institut u Štimlju i devet (9) domova u zajednici su se bavili sa osobama sa invaliditetom (mentalna retardacija) bez porodične nege. Od januara 2023. godine, Specijalni institut u Štimlju i Dečji dom u Štimlju su pod upravom Ministarstva zdravlja, gde su Ugovorom o saradnji između MFRT i MZ definisane zakonske dužnosti i obaveze.

U cilju jačanja pružanja kvalitetnih socijalnih usluga, UNICEF je u partnerstvu sa KOMF-om i u bliskoj saradnji sa Ministarstvom pravde podržao izradu i objavljivanje analize o aktuelnom izveštaju o trenutnom stanju centara za socijalni rad. Svrha analize je bila da se identifikuju praznine i izazovi u pružanju socijalnih usluga, kao i da se daju konkretne preporuke za reformu CSE. Pored toga, obezbeđena je tehnička ekspertiza za sprovođenje zakona o socijalnim i porodičnim uslugama koji je usvojen od strane Skupštine Kosova¹³. Da bi se podržalo jačanje radne snage u socijalnim službama, razvijeno je devet modula obuke. U okviru ovog projekta obučeno je oko 312 pružalaca socijalnih usluga, uključujući 145 socijalnih radnika u CSR. Pored toga, da bi se ojačali kapaciteti lokalnih zvaničnika u finansiranju socijalnih usluga, oko 170 službenika iz opštinske direkcije je obučeno za planiranje, praćenje, budžetiranje, obračun troškova i ugovaranje socijalnih usluga. Pored toga, obučeno je 430 radnika za dečiju zaštitu u 28 opština za primenu Zakona o dečijoj zaštiti.

U cilju jačanja kapaciteta stručnjaka za dečiju zaštitu i omogućavanja efikasne implementacije usluga hraniteljstva za decu bez roditeljskog staranja, projekat je podržao Odeljenje za politiku socijalnih i porodičnih usluga (DPSF) u Ministarstvu pravde da bi se sačinila uputstva za praćenje, procenu i inspekciju Centra za socijalni rad (CSR) za sprovođenje usluga starateljske nege. Nakon usvajanja uputstva od strane DPSFS u junu 2023. godine, 23 predstavnika opštinskih direktora za zdravstvo i socijalnu zaštitu i CSR iz 12 opština unapredili su svoja znanja o ovim procedurama. U bliskoj saradnji sa DPSP-ima, obučeno je 79 socijalnih radnika CSP iz 20 opština i povećalo svoje znanje i kapacitete za pružanje usluga starateljske nege. Takođe, organizovane su četvorodnevne radionice i obučeno je oko 100 stručnjaka za dečiju zaštitu u 28 opština za implementaciju priručnika programa hraniteljstva i usvojenja koji je izrađen uz podršku UNICEF-a i odobren od strane DPSFS. Pored toga, 65 stručnjaka za socijalnu zaštitu i 13 hraniteljskih porodica iz opština regiona Severne Mitrovice steklo je dalje napredno znanje o specijalizovanom hraniteljstvu¹⁴.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 1.100.000.00 evra

13 Ibid.

14 "Strengthened child protection and education systems for the inclusion of vulnerable children during and beyond COVID-19": Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023) USAID-funded project implemented by UNICEF.

Aktivnost I. 1.9 *Licenciranje pojedinaca i NVO za pružanje socijalnih usluga za OSI.*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, saopšteno je da je od januara 2023. godine licenciranje NVO prešlo u nadležnost Ministarstva pravde. Izveštava se da su licencirane 38 NVO koje pružaju socijalne i porodične usluge osobama sa invaliditetom, kao i 3 SHPK.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nisu prijavljeni finansijski troškovi

Aktivnost I. 1.10 *Jačanje mehanizma praćenja i inspekcije za usluge i fonodove organizacija korisnica*

Opis dostignuća: Tokom 2023. godine, NVO-korisnice po javnom pozivu Ministarstva pravde praćene su od strane monitoring tima. Inspeksijska jedinica pri MP je takođe izvršila inspekciju dve (2) NVO i jednu (1) opštinsku javnu instituciju, ističući da službenici MP sprovode proces kontinuiranog praćenja.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema budžetskih troškova

Ukupni budžet za specifični cilj II.1: Opseg usluga u zajednici je 37.845,380,00 evra

Specifični cilj 2 - STVARANJE JEDNAKIH USLOVA ZA ZAPOŠLJAVANJE OSI

Specifičan cilj 2 - Uključuje stvaranje jednakih uslova za Zapošljavanje OSI-Cilj koji predviđa da ima 5 aktivnosti koje su: 2.1. Pružanje usluga za osobe sa invaliditetom u karijernim uslugama, 2.2. Osnaživanje inspekcije rada za praćenje sprovođenja Zakona br. 03/019 o obuci, prekvalifikaciji i zapošljavanju, 2.3. Posredovanje za zapošljavanje OSI, 2.4. Uključivanje OSI u zapošljavanje kroz aktivne mere tržišta rada. Kampanja podizanja svesti za zapošljavanje osoba sa invaliditetom u javnom i privatnom sektoru.

Aktivnost I. 2.1 *Pružanje usluga za osobe sa invaliditetom u karijernim uslugama*

Opis dostignuća: Broj OSI koji su dobili usluge karijere tokom 2023. godine je: 212 osoba, od kojih su 43 žene i 169 muškaraca..

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 200.000€

Aktivnost I. 2.2 Jačanje Inspekcije rada za praćenje sprovođenja Zakona br. 03/019 o osposobljavanju, prekvalifikaciji i zapošljavanju

Opis dostignuća: Po pitanju realizacije ove aktivnosti, MFRT izveštava da je ovaj cilj ostvaren kada je reč o jačanju inspekcije rada za praćenje primene Zakona br. 03/019 o obuci, prekvalifikaciji i zapošljavanju

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema budžetskih troškova

Aktivnost I. 2.3 Posredovanje OSI u zapošljavanju

Opis dostignuća: Prema izveštajima koje je primila APRK, tokom 2023. godine je sprovedeno posredovanje u redovnom zapošljavanju OSI za 5 lica, od kojih je 1 žena.

Status napretka: Delimično implementirano

Ukupno planirani budžet: 300.000,00€

Aktivnost I. 2.4 Uključivanje OSI u zapošljavanje putem Aktivnih mera tržišta rada

Opis dostignuća: Prema izveštaju AZRK broj OSI uključenih u aktivne mere tržišta rada tokom 2023. godine bio je 10 lica, od kojih četiri (4) žena i šest (6) muškaraca.

Status napretka: Delimično implementirano

Ukupno planirani budžet: 500.000,00€

Fusha 4 - Barazia në Punësim, Shërbime Sociale dhe Familjare

Kjo fushë prej dy rezultateve dhe katër treguesve mbulon përfaqësimin e grupeve të ndryshme në punësim komunal, si dhe shërbimet sociale të grupeve më me nevojë në komuna. Në kuadër të punësimit treguesit matin nivelin e punësimit të personave me aftësi të veçanta në institucionet komunale, si dhe përqindjen e përfshirjes së komuniteteve jo shumicë. Performanca e përgjithshme në këtë fushë prej 60.30%.

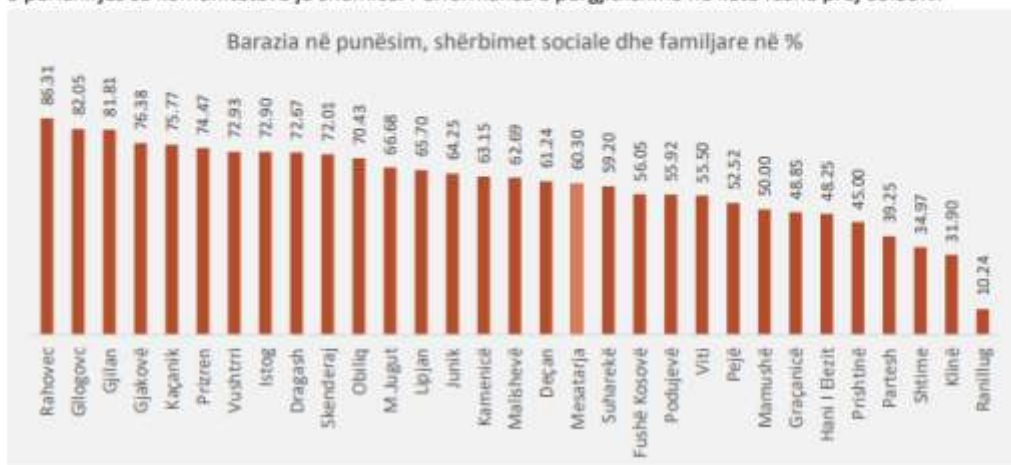

Tabela 2. Poređenje učinka opština u oblasti ravnopravnosti u zapošljavanju, socijalnim i porodičnim uslugama prema izveštajima MFRT

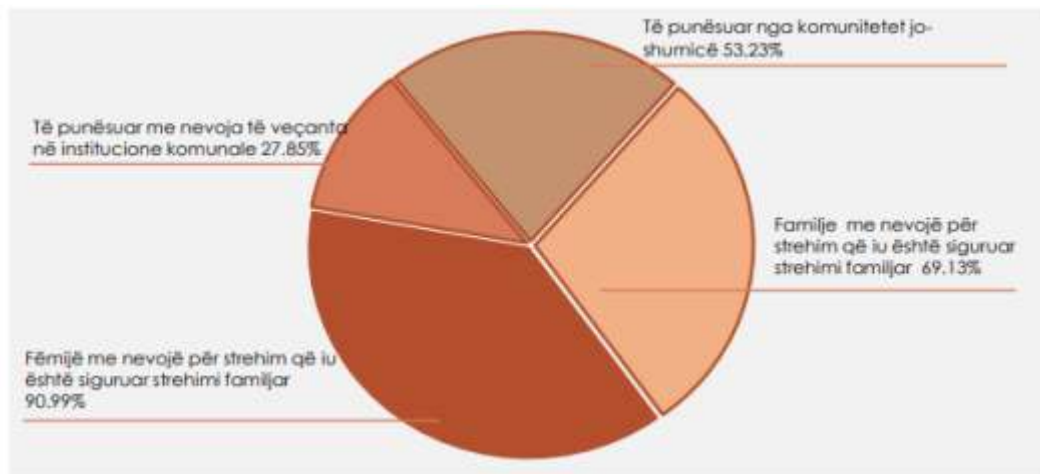

Tabela 3: Indikatori učinka u oblasti ravnopravnosti u zapošljavanju, socijalnim uslugama i porodica na osnovu situacije koju je prikazao MFRT

Kako je saopšteno iz MFRT, nivo ispunjavanja kvote za zaposlene sa posebnim potrebama ostaje nizak, pozivajući se na kriterijume definisane Zakonom br. 05L-051 za zaštitu od diskriminacije. Iznad se ogledaju dostignuća za svaku opštinu u ovoj oblasti: Najveći procenat je zabeležen u dva pokazatelja: Porodice u potrebi kojima je obezbeđen socijalni smeštaj, u visiji od 69.13% i deca u potrebi kojoj je obezbeđen porodični smeštaj, u procentu od 90.99%

Aktivnost I. 2.5 Kampanja podizanja svesti o zapošljavanju OSI u javnom i privatnom sektoru.

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, saopšteno je da je održan Nacionalni sajam zapošljavanja na kome su se odrazile usluge koje nudi KZ i KAP za OSI, a i da su napravljeni neki promotivni video snimci za usluge koje nudi APRK¹⁵.

Status napretka: Implementirano Delimično

Ukupno planirani budžet: 100.000,00€

Ukupni budžet za Specifični cilj II.2 Stvaranje jednakih uslova za zapošljavanje OSI iznosi 1.100.000,00 evra.

15 https://www.facebook.com/share/v/oZrLhPPU1ZpZXjmb/?mibextid=oFDknk_xtid=oFDknk

Specifični objektiv III: STRUČNA KVALIFIKACIJA I PREKVALIFIKACIJA ZA PRIPREMU OSOBA SA INVALIDITETOM ZA TRŽIŠTE RADA

Specifični cilj 3 - Stručno osposobljavanje i prekvalifikacija za pripremu osoba sa invaliditetom za tržište rada - cilj koji se očekuje da ima 5 aktivnosti 3.1 Proširivanje profila za stručno osposobljavanje i prekvalifikaciju prema zahtevima tržišta rada, 3.2. Obuka OSI u centrima za stručno osposobljavanje, 3.3. Prilagođeni kurikulumi za osobe sa invaliditetom, 3.4. Prilagođavanje radionica sa opremom za potrebe osoba sa invaliditetom, 3.5. Obuka trenera u CSO za implementaciju prilagođenog nastavnog plana i programa za OSI

Aktivnost I. 3.1 *Proširenje profila stručne obuke i prekvalifikacije prema zahtevima tržišta rada.*

Opis dostignuća: Tokom 2023. godine, profili su prošireni i ponovo funkcionalizovani u: Krojačkoj, pekarskoj, frizerskoj delatnosi i elektro instalaciji u CSO-Priština, krojačkoj, elektro instalaciji i kuhinji u Đakovici, građevinarstvu, pekari i krojenje u CSO-Prizren, kuhinji u CSO-Gnjilane, frizer/šminker i elektro instalacije u Mitrovici kao i stolarija u CSO-Uroševcu gde je realizovano ukupno 14 refunkcionalizovanih/proširenih profila. Dakle, ove profile koriste i osobe sa invaliditetom.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema dodatnih troškova budžeta

Aktivnost I. 3.2 *Obuka OSI u centrima stručnog obrazovanja*

Opis dostignuća: Kako izveštava APRK, tokom 2023. godine 60 osoba iz redova OSI je bilo uključeno u stručno usavršavanje.

Status napretka: Implementirano Delimično

Ukupno planirani budžet: Nema dodatnih troškova budžeta

Aktivnost I. 3.3 *Nastavni planovi i programi prilagođeni osobama sa invaliditetom*

Opis dostignuća: Tokom 2023. godine revidirani/finalizovani su nastavni planovi i programi i nastavni paketi na osnovu standarda struke u kvalifikacijama: računovodstveni službenik, zidar, stolarski i elektroinstalaterski programi, ove nastavne planove koriste i osobe sa invaliditetom.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema dodatnih troškova budžeta

Aktivnost I. 3.4 *Prilagođavanje radionica sa opremom za potrebe osoba sa invaliditetom*

Opis dostignuća: Finansiranjem iz budžeta Republike Kosovo, izvršena je nabavka najsavremenije opreme/ alata za 5 centara za stručnu obuku gde istu opremu koriste i OSI.

Status napretka: Implementirano
Ukupno planirani budžet: 25.000,00€

Aktivnost I. 3.5 *Obuka trenera u CSO za implementaciju prilagođenog nastavnog plana i programa za osobe sa invaliditetom*

Opis dostignuća: MFRT je izvestilo da su 2023. godine donatori obučili 20 trenera pripremljenih za implementaciju nastavnog plana i programa i pristupa OSI.

Status napretka: Delimično sprovedeno
Ukupno planirani budžet: Budžet za ovu aktivnost iznosio je 6.000,00 € izdvojenih od strane donatora

Ukupni budžet za Specifični cilj III.3 Stručna obuka i prekvalifikacija za pripremu osoba sa invaliditetom za tržište rada za 2023. godinu iznosi 31,000.00 Euro.

U međuvremenu Opšti budžet za Strateški cilj 2: Funkcionalni i pravi sistem socijalne zaštite i osiguranja kao i pružanje jednakih mogućnosti za zapošljavanje osoba sa invaliditetom za 2023 godinu iznosi 38,976.380,00 evra.

Realizacija ciljeva iz oblasti socijalne zaštite za OSI za 2023. godinu

Od svih aktivnosti koje su sprovedene u 2023. godini iz oblasti zdravstva za OSI, sledeći dijagram prikazuje procenat aktivnosti kako sledi:

Përqindja e Aktiviteteve nga Fusha e Mirëqenies Sociale

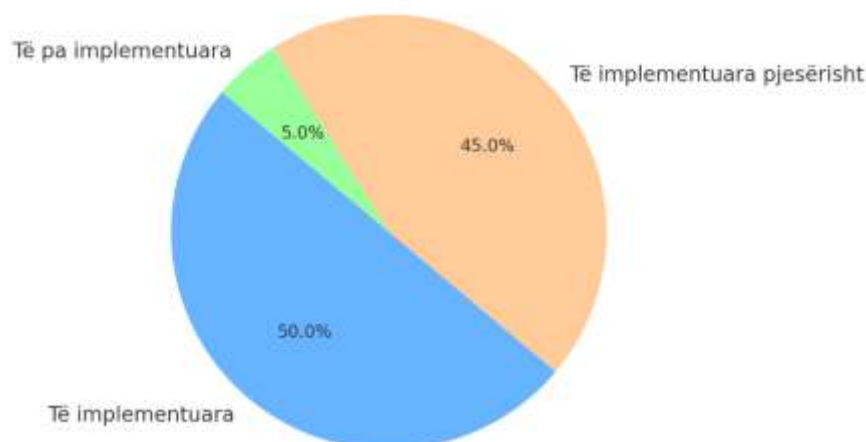

Tabela aktivnosti iz oblasti socijalne zaštite

3. OBRAZOVANJE

STRATEŠKI CILJ 3: STVARANJE USLOVA ZA INKLUZIVNOST U OBRAZOVANJU I ZA STRUČNU PODRŠKU OSOBAMA SA INVALIDITETOM

Pozivajući se na Nacionalnu strategiju za prava osoba sa invaliditetom u Republici Kosovo 2013-2023, pravo na obrazovanje je osnovno pravo svakog čoveka. Da bi se ovo pravo ostvarilo bez diskriminacije i na osnovu jednakih mogućnosti, država mora da obezbedi inkluzivni sistem obrazovanja na svim nivoima i za celoživotno učenje. Prema Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom, da bi ostvarila ovo pravo, država mora da obezbedi da osobe sa invaliditetom ne budu isključene iz opšteg obrazovnog sistema zbog svog invaliditeta, kao i da deca sa invaliditetom ne budu isključena iz besplatnog i obaveznog osnovnog obrazovanja, odnosno srednjeg obrazovanja. Obaveza države je da omogući osobama sa invaliditetom da razviju svoj potencijal kako bi im omogućila puno i ravnopravno učešće u obrazovanju.

Vođena obavezama koje su međunarodno priznate, Republika Kosovo sada preuzima odgovarajuće mere koje omogućavaju ostvarivanje ovih kriterijuma, počevši od individualnog plana obrazovanja (IPO), rane identifikacije i obrazovanja dece sa invaliditetom, stručnog obrazovanja, celoživotnog učenja, odgovarajuće obuke i podrške za profesionalce koji rade na svim nivoima obrazovanja sa učenicima sa invaliditetom. Sprovedenjem ovih strateških ciljeva, Republika Kosovo će ispuniti sve potrebe Osoba sa Invaliditetom za odgovarajuće obrazovanje.

Specifični cilj 1: STVARANJE MEHANIZAMA ZA RANU IDENTIFIKACIJU I OBRAZOVANJE DECE SA INVALIDITETOM .

Specifični cilj 1: Kreiranje mehanizama za identifikaciju i rano obrazovanje dece sa invaliditetom uključuje 5 aktivnosti kao što su: 1.1. Izrada 3 vodiča za obrazovne radnike o pristupu i radu sa decom sa invaliditetom, 1.2. Povećanje kapaciteta obrazovnih radnika za primenu vodiča, 1.3. Izrada i dostavljanje pedagoškog materijala na 2 platforme Ministarstva obrazovanja, 1.4. Kampanja osveščivanja o važnosti rane intervencije za decu sa invaliditetom.

Aktivnost I. 1.1 *Izrada 3 uputstva za vaspitače o pristupu i radu sa decom sa invaliditetom*

Opis dostignuća: za 2023. godinu, Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija izvestilo je da smernice nisu sastavljene jer je donator uklonio cilj obrazovanja u ranom detinjstvu, zbog čega ni vaspitači nisu mogli da budu obučeni.

Status napretka: Nije implementirano

Ukupno planirani budžet: Nema finansijskih troškova

Aktivnost I. 1.2 *Raising the capacity of educators to implement the guidelines*

Opis dostignuća: S obzirom da nisu izrađene smernice, nije sprovedena obuka vaspitača. MONTI navodi da je ova akcija zasnovana na donatorima, pa nije sprovedena.

Status napretka: Nije implementirano

Ukupno planirani budžet: Budžet nije predviđen jer je bio projekat donatora.

Aktivnost I. 1.3 *Dizajniranje i obezbeđivanje pedagoških materijala na 2 platforme MONTI-a*

Opis dostignuća: u vezi sa ovom aktivnošću za 2023. godinu, MESTI izveštava da su platforme bile aktivne i podržane od strane Save the Children, ističući da su ove platforme odlično funkcionisale tokom pandemije i nakon toga nisu imale nikakvu podršku.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema finansijskih troškova

Aktivnost I. 1.4 *Kampanja podizanja svesti o značaju ranog intervenisanja za decu sa smetnjama u razvoju*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću MONT-a za 2023. godinu, prijavljeno je da je ova kampanja takođe otkazana zbog nedostatka donatora

Status napretka: Nije implementirano

Ukupno planirani budžet: Nije predviđen određeni finansijski iznos

Ukupni budžet za Specifični cilj III.1 Stvaranje mehanizama za identifikaciju i rano obrazovanje dece sa invaliditetom tokom 2023. godine planiran je u iznosu od 5.000,00€.

SPECIFIČNI CILJ: STVARANJE, JAČANJE I UNAPREĐENJE USLUGA MEĐUSEKTORSKIH MEHANIZAMA I DRUGIH MEHANIZAMA PODRŠKE ZA INKLUZIVNU ŠKOLU

Specifični cilj 2: Stvaranje, jačanje i unapređenje usluga međusektorskih mehanizama i drugih mehanizama podrške inkluzivnoj školi

Sadrži 5 aktivnosti koje su: 2.1.Zapošljavanje / ili osiguranje pomoćnih nastavnika u školama, 2.2.Zapošljavanje pomoćnih asistenata u školama, 2.3.Povećanje kapaciteta evaluacionih timova za pedagošku procenu dece sa posebnim potrebama, 2.3.1 Pružanje usluga na Brajevom pismu, orijentacije i mobilnosti za slepu decu u redovnim školama, 2.4.Povećanje kapaciteta nastavnika za rad sa učenicima sa ograničenim sposobnostima.

Aktivnost I. 2.1 Zapošljavanje /ili obezbeđivanje nastavnika/asistenata u školama

Opis dostignuća: MONTI je izvestio da je 69 pomoćnih nastavnika dodeljeno u redovnim školama za podršku deci sa posebnim potrebama.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Cena troškova zavisi od opština

Aktivnost I. 2.2 Zapošljavanje pomoćnih asistenata u školama

Opis dostignuća: Što se tiče zapošljavanja asistenata za podršku, navodi se da je trenutno zaposleno 339 asistenata u oblasti obrazovnog sistema.

U cilju poboljšanja pristupa obrazovanju dece sa smetnjama u razvoju, prema izveštaju UNICEF-a za 2023 godinu, podržano je angažovanje 25 asistenata nastavnika u pet opština u predškolskim, osnovnim i nižim obrazovnim ustanovama. Kao rezultat toga, u izveštajnom periodu, više od 75 dece sa invaliditetom (44 dečaka; 27 devojčica) imalo je koristi od svakodnevne podrške koju su pružali angažovani asistenti nastavnika. Takođe, preduzimaju se naporu za zagovaranje da opštine uključe ove asistente nastavnika na redovnu listu zaposlenih. Organizovane su radionice zastupanja sa opštinama Gnjilane i Đakovica o važnosti i neophodnosti angažovanja asistenata nastavnika za poboljšanje pristupa obrazovanju za decu invaliditetom¹⁶.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 787.662,00€

16 "Protecting Vulnerable Children in Kosovo: Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023)
EU-funded project implemented by UNICEF.

Aktivnost I. 2.3 *Increasing the capacities of assessment teams for pedagogical assessment of children in need*

Opis dostignuća: Što se tiče ove aktivnosti, MONTI izveštava da je tokom 2023 godine obučeno ukupno 215 članova timova za procenu.

Prema izveštaju UNICEF-a za 2023 "Strengthened child protection and education systems for the inclusion of vulnerable children during and beyond COVID-19": Izveštaj o napretku (1. januar–31. decembar 2023) Projekat USAID-a sprovodi UNICEF-i, kako bi se povećao pregled dece sa invaliditetom, Handikos Gjakova, u saradnji sa Lokalnom obrazovnom upravom, prvi put je pilotirao Upitnik Vašingtonske grupe. Pregledano je preko 2.300 dece upisane u predškolske ustanove i 2. i 4. razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, a na osnovu izveštaja je predložen model celokupnog obrazovnog sistema. Pored toga, 159 roditelja/staratelja (102 žene, 57 muškaraca) dobilo je podršku da unaprede svoje veštine u promovisanju razvoja i nezavisnosti svoje dece.

Status napretka: Sprovedeno
Ukupno planirani budžet: 5.000.00€

Aktivnost I. 2.4 *Pružanje usluga na Brajevom pismu, orijentacija i mobilnost za slepu decu u redovnim školama*

Opis dostignuća: Prijavljeno je da je u 2023. godini obavljena akreditacija programa i unifikacija Brajevog pisma, od čega su imali koristi 90 učenika u redovnim školama (tri grupe po 30 učenika)

Status napretka: Delimično sprovedeno
Ukupno planirani budžet: 10.000€

Aktivnost I. 2.5 *Podizanje kapaciteta nastavnika za pristup i rad sa učenicima sa invaliditetom*

Opis dostignuća: Po ovom pitanju, MONTI je izvestilo da je tokom tri godine obučeno 5000 nastavnika iz projekta INCUDE u vezi sa pristupom i radom sa učenicima sa invaliditetom.

Status napretka: Sprovedeno
Ukupno planirani budžet: 8.000,00€

Ukupni budžet za Specifični cilj III.2: Kreiranje, jačanje i poboljšanje usluga međusektorskih mehanizama i drugih podržavajućih mehanizama za inkluzivnu školu za 2023. godinu iznosi 810.662,00€.

I.3. SPECIFIČNI CILJ: STVORITI POVOLJNO OKRUŽENJE ZA INKLUZIVNOST U ŠKOLI I ZAJEDNICI

Specifični cilj 3: Kreirajte prijateljsko okruženje za sveobuhvatnost u školi i zajednici uključujući sledeće 8 aktivnosti: Izrada 5-godišnjeg plana za resursne centre, 3.2. Povećanje usluga resursnih centara za redovne škole .Povećanje broja stručnog osoblja u resursnim centrima, 3.4.Podizanje kapaciteta osoblja u resursnim centrima, 3.5.Izrada i akreditacija programa obuke za nastavnike u redovnim školama, 3.6.Izrada i akreditacija programa od strane AKK za pisanje Brajevim pismom i znakovnim jezikom, 3.7 Ponuda kurseva za nastavnike, asistente i roditelje o pisanju na Brajevom pismu i znakovnom jeziku, 3.7.1. Razvoj programa, nivo 5 na znakovnom jeziku.

Aktivnost I. 3.1 *Izrada 5 godišnjeg plana za resorne centre*

Opis dostignuća: MONTI izveštava da je petogodišnji plan za resursne centre izrađen i odobren tokom 2021 godine, dok je tokom 2023 godine plan u fazi implementacije gde su određeni neki ciljevi ovog plana kao: a) Poboljšanje kvaliteta usluga RC za obrazovanje FNVA; b) Povećanje kapaciteta i kontinuirani profesionalni razvoj osoblja RC; c) Razvoj i funkcionalizacija partnerstva i mreženja radi unapređenja kvaliteta inkluzivnog obrazovanja. d) Razvoj kompetencija u čitanju i pisanju za učenike sa oštećenjem sluha putem dvojezičnog obrazovanja e) Razvoj i usvajanje obrazovnih materijala u audio, brajevom i uvećanom tekstu i f) Razvoj obrazovnih veština za učenike sa intelektualnim i višestrukim smetnjama.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema finansijskih troškova

Aktivnost I. 3.2 *Povećanje usluga resornih centara za redovne škole*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, prijavljeno je da su tokom 2023. godine postojale funkcionalne usluge fokusirane na identifikaciju , izradu individualnog plana, obuku nastavnika i obuku asistenata.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 10.000€

Aktivnost I. 3.3 *Podizanje kapaciteta osoblja u resursnim centrima*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću MONTI izveštava da je 130 specijalnih nastavnika iz šest resursnih centara unapredilo svoje veštine da podučavaju učenike sa različitim smetnjama u razvoju i da omoguće učenje za sve, uzimajući u obzir nivoe i sposobnosti različitog učenja.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 3.500,00€

Aktivnost I. 3.4 *Izrada i akreditacija programa obuke za nastavnike u redovnim školama*

Opis dostignuća: Što se tiče ove aktivnosti, izveštava se da su tokom 2023. godine sprovedeni programi koji su bili osmišljeni i akreditovani.

Akreditovani programi u katalogu realizovani su na sledeći način:

- Planiranje prema potrebama učenika (učenika sa posebnim potrebama). Izrada individualnog obrazovnog plana (PEI) za učenike sa posebnim potrebama
- Diferenciran pristup i nastava za decu sa posebnim potrebama.
- Sveobuhvatnost i individualizacija nastave za učenike sa posebnim potrebama (pia)
- Inkluzivno / sveobuhvatno obrazovanje
- Izrada individualnog obrazovnog plana - IOP
- Vizija i koncepti inkluzivnog obrazovanja, zajednički rad i okruženja podržavaju individualizovano učenje...

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema budžetskih troškova

Aktivnost I. 3.5 *Dizajniranje i akreditacija programa od strane AKK za pisanje Brajevom azbukom i znakovnim jezikom*

Opis dostignuća: MONTI izveštava da su tokom 2023. godine razvijena dva (2) programa za pisanje Brajevog pisma i znakovni jezik.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema finansijskih troškova

Aktivnost I. 3.6 *Ponuda kurseva za obuku nastavnika, asistenata i roditelja za Brailovo pismo i jezik znakova*

Opis dostignuća: Izveštava se da tokom 2023. godine nisu ponuđeni kursevi za nastavnike, asistente i roditelje za pisanje na Brajevom pismu i jeziku znakova zbog nedostatka donatora i ograničenja budžeta od strane MFRT i smatra se da su ove aktivnosti odložene za naredne godine.

Status napretka: Nije implementirano

Ukupno planirani budžet: 10000€

Aktivnost I. 3.7 *Razvoj programa, Nivo 5 na jeziku znakova*

Opis dostignuća: MONTI izveštava da je program znakovnog jezika 5 nivoa operacionalizovan. Program je akreditovan od strane AKK, a Resursni centar „Majka Tereza“ u Prizrenu je institucija koja sprovodi program.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: 3000€

Ukupan budžet za 2023. godinu za Specifični cilj III.3. Stvaranje prikladnog okruženja za inkluziju u školi i zajednici iznosi 17,500.00

SPECIFIČNI CILJ 4: PODIZANJE KVALITETA NASTAVE I UČENJA U INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU NA SVIM NIVOIMA PREDUNIVERZITETSKOG OBRAZOVANJA

Specifični cilj 4: Uključuje unapređenje kvaliteta nastave i učenja u inkluzivnom obrazovanju na svim nivoima preduniverzitetskog obrazovanja.

Ovaj specifičan cilj obuhvata 6 aktivnosti koje su: 4.1. Izrada dokumenta za uključivanje učenika sa invaliditetom u specifičnijem srednje visokom obrazovanju sa školama ASO, 4.2. Izrada vodiča za nastavnike o pristupu, pedagoškom radu i specifičnostima učenika sa invaliditetom, 4.3. Povećanje kapaciteta nastavnika za pristup i specifičnosti učenika sa invaliditetom, 4.4. Pružanje neformalnog obrazovanja u obrazovnim centrima, 4.5. Stvaranje vokalne sinteze na albanskom jeziku, 4.6. Korišćenje materijala tokom procesa rada nastavnika (materijal pripremile NVO).

Aktivnost I. 4.1 *Priprema dokumenta za uključivanje učenika sa invaliditetom u visoko obrazovanje, posebno u škole AAP*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, MONTI saopštava da je dokument „Okvir za inkluziju učenika sa posebnim obrazovnim potrebama u srednje visokim školama“ odobren 2021 godine jer je ova aktivnost planirana da se realizuje u periodu od 2021 godine Akcionim planom i kao delatnost realizovana je iste godine. Glavni cilj okvira je stalno poboljšanje pristupa i pružanje kvalitetnog obrazovanja za učenike sa invaliditetom u višim srednjim školama.

Status napretka: Implementirano u kontinuitetu

Ukupno planirani budžet: 5000€

Aktivnost I. 4.2 *Izrada uputstva za nastavnike o pristupu, pedagoškom radu i specifičnostima učenika sa invaliditetom*

Opis dostignuća: Akcionim planom je bilo predviđeno da Izrada smernica za nastavnike o pristupu, pedagoškom radu i specifičnostima učenika sa smetnjama u razvoju bude realizovana 2021 godine, kada je ova aktivnost realizovana. Međutim, takvi vodiči nisu sastavljeni zbog nedostatka donatora, prema izveštajima MONTI.

Status napretka: Nije realizovana ova aktivnost

Ukupno planirani budžet: 5000€

Aktivnost I. 4.3 *Podizanje kapaciteta nastavnika za pristup i rad sa učenicima sa invaliditetom*

Opis dostignuća: U vezi sa povećanjem kapaciteta nastavnika za pristup i specifičnosti učenika sa invaliditetom izveštava se da: 250 školskih profesionalaca (direktora, nastavnika, psihologa, roditelja iz saveta roditelja) iz 25 pilotskih škola uspešno su završili program obuke "Izgradnja demokratske i inkluzivne zajednice u školama". 127 školskih stručnjaka (direktor, nastavnici, psiholozi) iz škola iz Prištine, Gnjilana, Uroševca i Podujeva (92 žena i 35 muškaraca) podiglo je svoje kapacitete učešćem na 10 - dnevnoj obuci o inkluzivnom obrazovanju, oceni učenika sa posebnim obrazovnim potrebama i izradu individualnih obrazovnih planova. 89 stručnjaka iz 6 resursnih centara (73 žene i 16 muškaraca) uspešno je završilo I Modul obuke „Invalidnost i inkluzivno obrazovanje“, dok je 25 nastavnika (15 žena/10 muškaraca) iz Resursnog centra „Majka Tereza“ u Prizrenu uspešno završilo Modul 1 obuke o metodologiji nastave za gluve učenike. Modul 2 obuke koji se odnosi na metode podučavanja/učenja za pisanje/čitanje za gluve je izrađen i dostavljen MONTI na akreditaciju.

U međuvremenu, prema izveštaju UNICEF-a za 2023. godinu, izveštava se da je 141 nastavnik iz izabраниh škola povećao svoje kapacitete za razvoj individualnih obrazovnih planova (IEP) za decu sa invaliditetom kao deo njihove obuke za inkluzivno obrazovanje.

Status of progress: Implemented

Planned budget: 32,000.00€

Aktivnost I. 4.4 *Pružanje neformalnog obrazovanja u resursnim centrima*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, MONTI izveštava da je i tokom 2023. godine neformalno obrazovanje bilo ponuđeno u resursnim centrima, ističući da škole imaju otvorene pozive za neformalno obrazovanje, međutim škole su prijavile da nema zainteresovanih kandidata.

Da bi poboljšao pristup obrazovanju za decu sa invaliditetom, UNICEF je u bliskoj saradnji sa Kosovskim forumom invalida (KDF) i opštinskim direktorima obrazovanja (MEDS) uspostavio 15 resursnih učionica u 10 ciljnih opština: Prizren, Priština, Lipjan, Peć, Gnjilane, Mitrovica, Mitrovica, Mitrovica, Mitrovica,

Podujevo, Vitina i Đakovica. Ove resursne učionice su potpuno funkcionalne i opremljene IKT-om i prilagođenim pomagalicama za decu sa invaliditetom koji doprinose sprovođenju administrativnih smernica za "transformaciju zajedničkih učionica u resursne odaje"¹⁷.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Ne sadrži finansijske troškove

Activity I. 4.5 *Korišćenje materijala u procesu rada nastavnika (materijal pripremile NVO)*

Opis dostignuća: Nema podataka za 2023. godinu o materijalima koje su pripremile NVO, a koje su koristili nastavnici tokom nastavnog procesa.

Status napretka: Nije implementirano

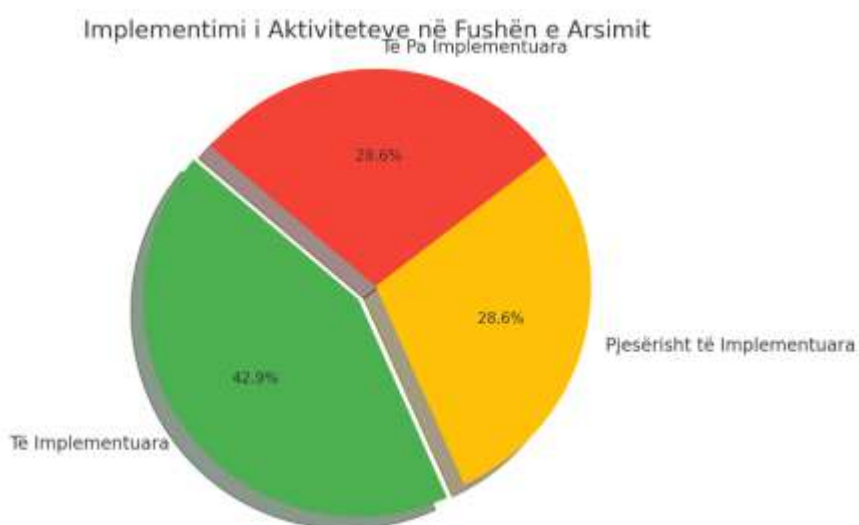
Ukupno planirani budžet: Ne sadrži finansijske troškove

Ukupni budžet za specifični cilj III.4: Poboljšanje kvaliteta nastave i učenja u inkluzivnom obrazovanju na svim nivoima preduniverzitetskog obrazovanja za 2023. godinu iznosilo je 32,000.00 evra

Ukupan budžet za Strateški cilj 3: Kreiranje uslova za sveobuhvatno obrazovanje i profesionalnu podršku osobama sa invaliditetom za 2023 godinu iznosilo je 865,162.00 evra.

Postizanje ciljeva iz oblasti obrazovanja za OSI

Od svih aktivnosti koje su sprovedene za 2023. godinu iz oblasti obrazovanja za OSI, sledeći dijagram prikazuje procenat aktivnosti kako sledi:

Grafikon aktivnosti iz oblasti obrazovanja za 2023. godinu

17 "Strengthened child protection and education systems for the inclusion of vulnerable children during and beyond COVID-19": Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023) USAID-funded project implemented by UNICEF.

4. PRAVNA ZAŠTITA

STRATEŠKI CILJ: STVARANJE PRAVNE INFRASTRUKTURE ZA POŠTOVANJE I OSTVARIVANJE PRAVA OSOBA SA INVALIDITETOM

Cilj strategije je stvoriti jasan i zaštitni pravni okvir za prava i potrebe osoba sa invaliditetom, osiguravajući im stvarne mogućnosti da žive i doprinose društvu u kojem žive. U principu, stvaranje ovog pravnog okvira nije samo zakonska obaveza države, već je takođe znak zajedničke posvećenosti društvu u kojem su raznolikost i inkluzija temeljne vrednosti. Ukoliko se ovaj cilj ostvari uspešno, doprineće unapređenju uslova života i mogućnosti osoba sa invaliditetom da žive nezavisno i punim životom u svim aspektima.

SPECIFIČNI CILJ 1: IZRADA ZAKONA ZA ZAŠTITU I POŠTOVANJE PRAVA OSOBA SA INVALIDITETOM GDE JE UKLJUČENA 1 AKTIVNOST 1.1. UČEŠĆE OPAK-A U IZRADI ZAKONA

Aktivnost I. 4.1 Obuhvatanje OOI za izradu zakonodavstva

Opis dostignuća: Što se tiče učešća OPAK-a u radnim grupama u izradi nacrtu zakona Ministarstva pravde za 2023. godinu, Ministarstvo pravde je izvestilo da oni nisu bili uključeni u radne grupe. Organizacije koje predstavlja ova kategorija, kao i svaka druga organizacija, uvek imaju pristup platformi za javne konsultacije i mogu da daju svoj doprinos u ovom obliku u izradi nacrtu primarnog i sekundarnog zakonodavstva MP.

Status napretka: Nije implementirano

Ukupno planirani budžet: Nema dodatnih troškova budžeta

Ukupni budžet za specifični objektiv IV.1 nisu predviđena dodatna sredstva.

SPECIFIČNI CILJ: IZMENA I DOPUNA AKTUELNOG PRAVNOG OKVIRA ZA OSI

Specifični cilj 2: Izmena i dopuna trenutnog pravnog okvira za OSI, uključujući povećanje saradnje sa OPAK putem konsultovanja sa njima u izradi vladinih politika. Uključene su 2 aktivnosti: 1.1 Implementacija Uredbe VRK 15/2014 za pružanje usluga znakovnog jezika, 1.2. Koordinacija u vezi sa funkcionisanjem Nacionalnog saveta za invalide.

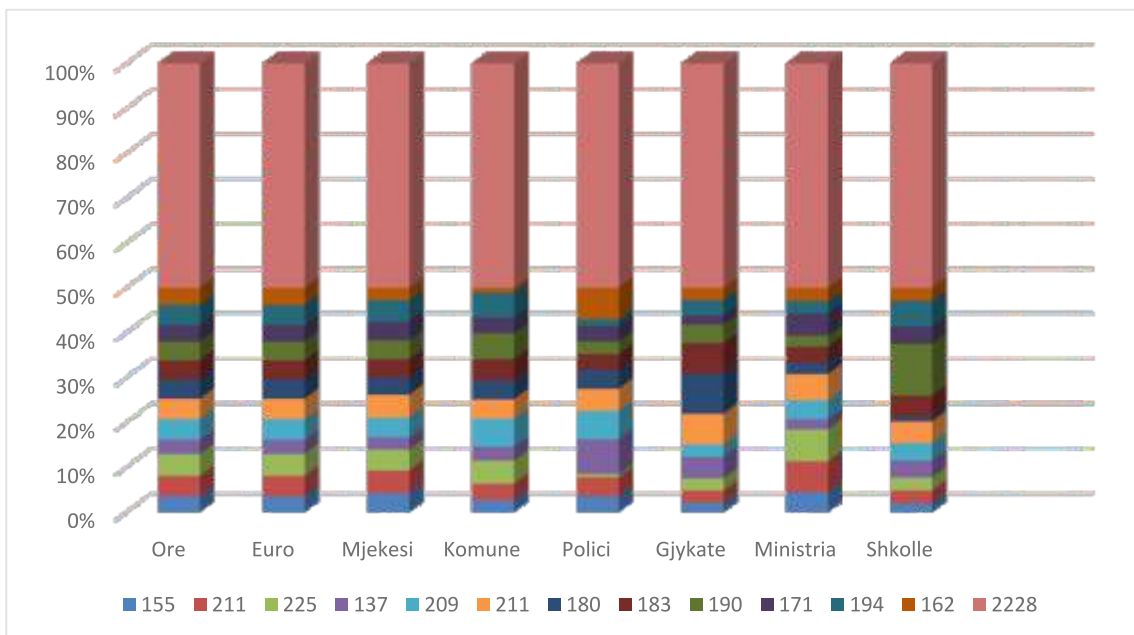
Aktivnost I. 2.1 Implementacija Uredbe VRK 15/2014.
o pružanju usluga na znakovnom jeziku.

Opis dostignuća: Što se tiče ove aktivnosti, saopšteno je da su pružene neophodne usluge. Na donjem dijagramu su prikazani neki podaci koje je obezbedila Kancelarija za dobro upravljanje / Kancelarija premijera (KDU/KP) u saradnji sa Kosovskim udruženjem gluvih (ShKSh) tokom perioda januar - decembar 2023, koje se odnose na usluge znakovnog jezika koje pružaju profesionalni tumači znakovnog jezika. Podaci se prikupljaju iz liste rezervacija i liste plaćanja za pružene usluge.

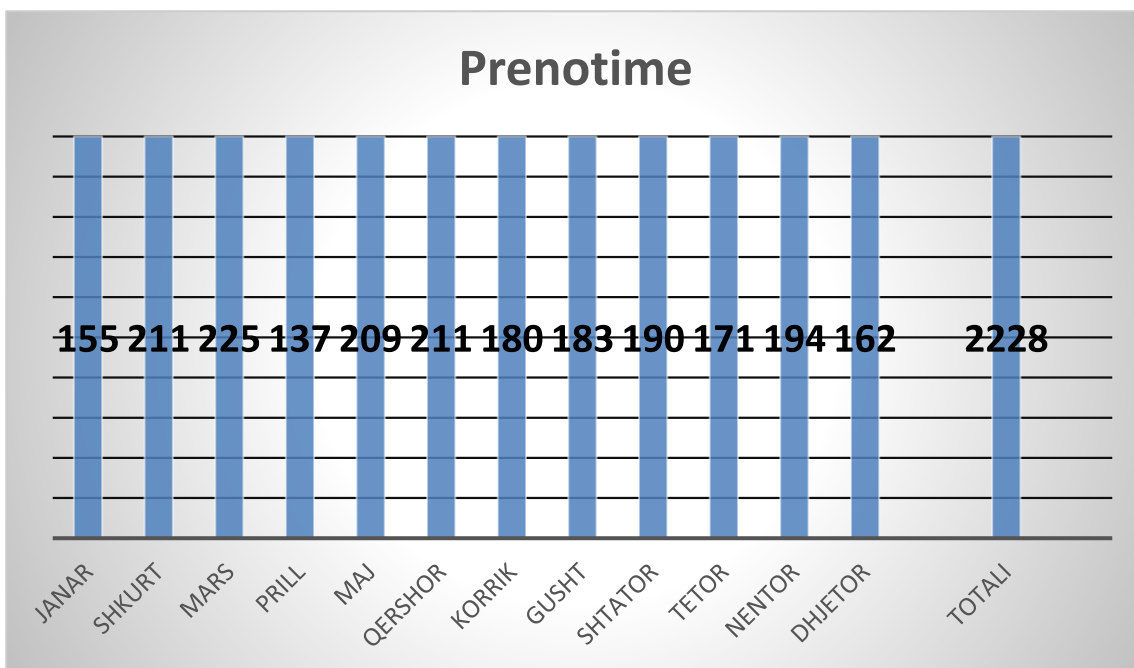
Status napretka: Implementirano
Ukupno planirani budžet: 40,000€

Raporti i vitit 2023 rreth shërbimeve ne gjuhen e shenjave të ofruara nga Shoqata Kosovare e të Shurdhërve									
	Prenotime	Ore	Euro	Mjekësi	Komune	Polici	Gjykate	Ministria	Shkolle
Janar	155	372	3720	74	23	5	3	21	2
Shkurt	211	485	4850	91	31	6	4	33	3
Mars	225	516	5160	83	44	1	4	34	3
Prill	137	341	3410	49	27	11	7	11	4
Maj	209	490	4900	79	53	9	4	20	4
Qershor	211	481	4810	91	37	7	10	28	5
Korrik	180	455	4550	68	36	6	13	12	1
Gusht	183	458	4580	74	41	5	10	17	5
Shtator	190	438	4380	74	49	4	6	12	12
Tetor	171	397	3970	75	30	5	3	24	4
Nentor	194	478	4780	86	48	2	5	13	6
Dhjetor	162	405	4050	49	9	10	4	14	3
Totali	2228	5316	53160	893	428	71	73	239	52

Tabela 4: Beleška: Ovi podaci su prikupljeni i prikazani na osnovu liste rezervacija i liste plaćanja, bez sprovedene analize određenih pitanja.

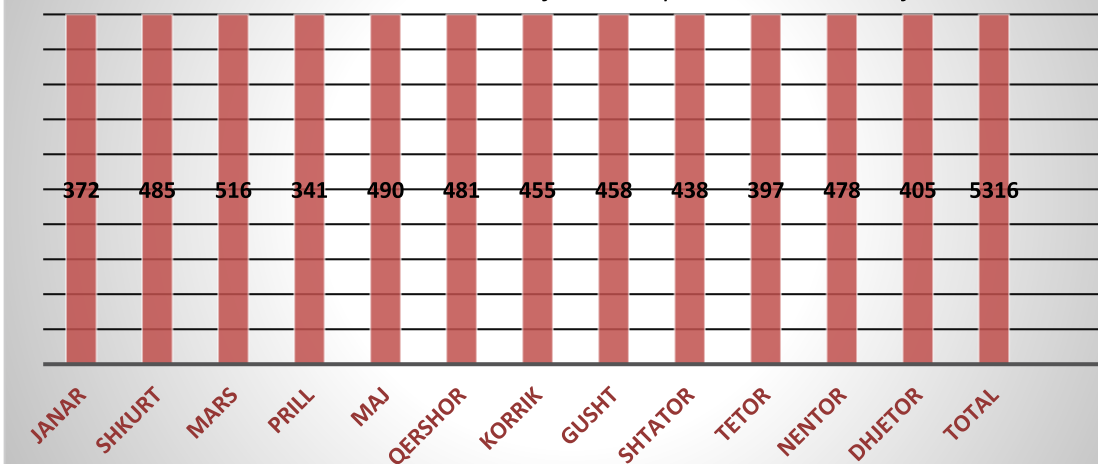
Raspodela časova, obima i oblasti pružanja usluga u vezi sa znakovnim jezikom u periodu januar-decembar 2023

Rezervimet për period januar-decembar 2023

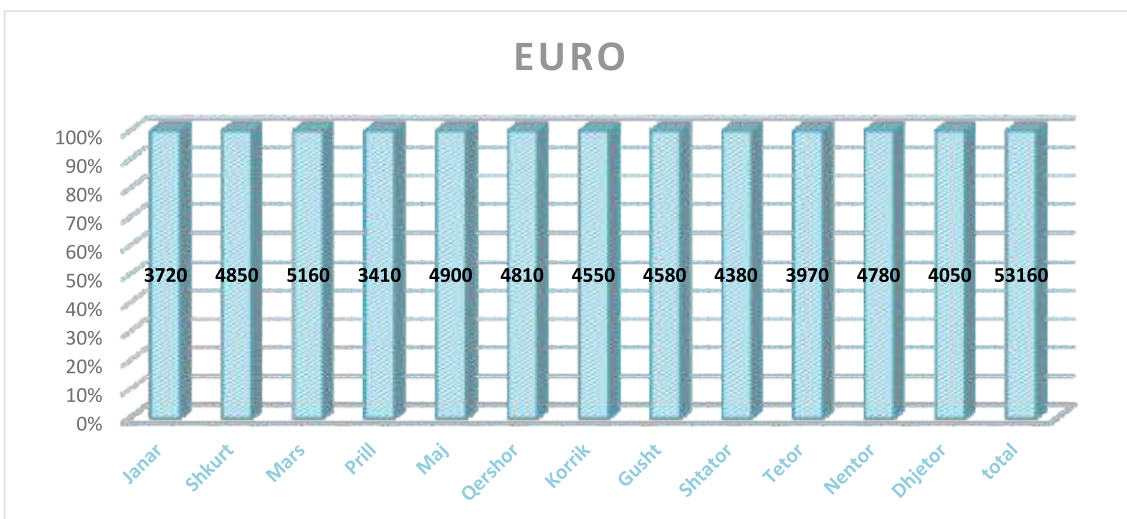
Čas

Tabela: 3 Orët e shërbimeve të ofruara ne periudhën Janar-Dhjetor 2023

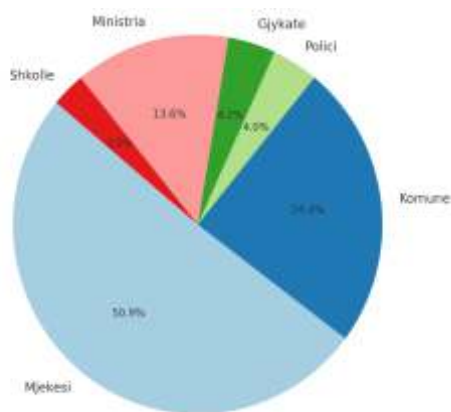

Sati pruženih usluga vezanih za znakovni jezik
za period januar-decembar 2023

EURO

Ukupan iznos u evrima u vezi sa uslugama znakovnog jezika za period
Januar - decembar 2023

Procentat usluga koje se odnose na znakovni jezik u:
medicini, školi, sudu, policiji i opštini

Aktivnost I. 2.2 *Koordiniranje i funkcionalizacija Nacionalnog saveta za osobe sa invaliditetom*

Opis dostignuća: Savet za osobe sa invaliditetom je ponovo osnovan 22 juna 2021 godine pod vođstvom Zamenika premijera i osnovan je da radi na stvaranju jednakih mogućnosti, punog učešća i društvene integracije osoba sa invaliditetom. Savet za Osobe sa Invaliditetom prati, nadgleda i analizira uslove života osoba sa invaliditetom, kao i savetuje Vladu i nadležne institucije u svim pitanjima vezanim za bolji kvalitet života osoba sa invaliditetom. Ovaj Savet ima za cilj ostvarivanje strateških ciljeva Nacionalne strategije za prava osoba s invaliditetom 2013-2023. Prema proceduralnim pravilima, ovaj Savet se sastaje najmanje dva puta godišnje. Savet za osobe sa invaliditetom je tokom 2023 godine održao samo jedan sastanak 30 maja (utorak) 2023. Ostali sastanci nisu održani jer je tokom 2023 godine najveće zalaganje bilo usmereno na organizovanje radionica za izradu strategije, kao i radionice za organizaciju međunarodnih dana invalida.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema dodatnih troškova budžeta

The total budget for the Specific Objective IV.2 Coordination regarding the Functionalization of the National Council for Persons with Disabilities foreseen in the budget for the year 2023 is 40,000.00 Euro

SPECIFIČNI CILJ: PODIZANJE KAPACITETA STRUČNOG OSOBLJA U PRAVOSUDNOM SISTEMU O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM

Specifični cilj 3: Podizanje kapaciteta stručnog osoblja u pravosudnom sistemu za prava OSI obuhvata ukupno 4 aktivnosti: 3.1. Obuka osoblja u probacionim i popravnim službama, 3.2. Izrada informativnog uputstva o pravima osoba sa invaliditetom u pravosudnom sistemu, 3.3. Podizanje kapaciteta KP kroz obuku policijskih službenika za zaštitu i pomoć žrtvama o specifičnostima OSI, 3.4. Izrada vodiča za lečenje OSI zasnovanog na specifičnostima ograničene sposobnosti.

Aktivnost I. 3.1 *Obuka osoblja u probacionim i popravnim službama*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, MP je izvestilo da je za 2023 godinu KSK/MP, u saradnji sa OEBS-om i ASKP, organizovalo obuku u oblasti ljudskih prava, gde je obučeno 88 popravnih službenika.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Ne sadrži finansijske troškove

Aktivnost I. 3.2 *Izrada informativnog uputstva o pravima osoba sa invaliditetom u pravosudnom sistemu*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, MP je izvestilo o izradi Državnog protokola za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja – Osnovna svrha ovog Protokola je standardizacija neophodnih radnji za kontinuiran, sveobuhvatan i odgovoran odgovor, za identifikaciju, zaštitu, tretman, dokumentaciju, upućivanje, održivo osnaživanje i reintegraciju žrtava, preživelih seksualnog nasilja, kroz neposredne i profesionalne intervencije nadležnih institucija.

Protokolli naš ima za cilj da posveti pažnju svim žrtvama/preživele/preživelim seksualnog nasilja, bez obzira na nacionalnost ili povezanost sa nekom zajednicom, socijalnim ili nacionalnim poreklom, rasom, etničkom pripadnošću, bojom kože, rođenjem, poreklom, polom, rodnom identifikacijom, seksualnom orijentacijom, jezikom, državljanstvom, verskim ili političkim uverenjima, političkom pripadnošću ili drugim mišljenjima, socijalnim ili ličnim statusom, godinama, porodičnim ili bračnim statusom, trudnoćom, imovinskim statusom, zdravstvenim stanjem, invaliditetom, genetskim nasleđem ili bilo kojom drugom osnovom.

Ministarstvo pravde organizovalo je kampanju „16 dana aktivacije protiv rodno zasnovanog nasilja“, godišnja kampanja počinje 25. novembra - na Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama i traje do 10 decembra - na Međunarodni dan ljudskih prava. Tokom kampanje organizovano je više od 80 aktivnosti koje su se bavile kompleksnim pitanjem i fenomenom rodno zasnovanog nasilja na celoj teritoriji Republike Kosovo.

Prema izveštaju UNICEF-a za 2023 “Strengthened child protection and education systems for the inclusion of vulnerable children during and beyond COVID-19”: Izveštaj o napretku (1 januar–31 decembar 2023) projekat USAID-a koji sprovodi UNICEF, sa ciljem da obezbedi deci i mladima mogućnost da diskutuju o svojim osećanjima, da se osećaju sigurno da izraze svoje misli i iskustva u vezi sa starateljstvom, ali i da izgrade nova prijateljstva sa drugom decom u srodstvu i starateljstvu, projekat za podršku stvaranju vršnjaka - Tri grupe To-Peer mreže od vršnjaka sa 33 dece (12 devojčica i 21 dečaka) za starateljstvo i srodstvene veze su formirane u Đakovici, Peći i Prištini. Ove grupe su bile korisne za obrazovanje dece o njihovim pravima i upoznavanje sa dostupnim mehanizmima za žalbe i traženje zaštite u slučajevima uznemiravanja, zlostavljanja ili kršenja prava. Organizovanjem rekreativnih aktivnosti i obrazovnih igara, stvara se podsticajan ambijent za decu da slobodno izraze svoje emocije, diskutuju o izazovima, učestvuju u konstruktivnoj komunikaciji i grade nova prijateljstva.

18 <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/04F016B5-48F2-4DB3-A595-D320114AC25D.pdf>

19 <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/E732F69C-56BD-4CEC-ABEA-04BE3F757839.pdf>

Ministarstvo pravde je tokom 2023. godine, na osnovu javnog poziva za podršku projektima licenciranih nevladinih organizacija, podržalo NVO sa projektima koji doprinose pružanju i unapređenju socijalnih usluga kroz realizaciju sledećih ciljeva i aktivnosti:

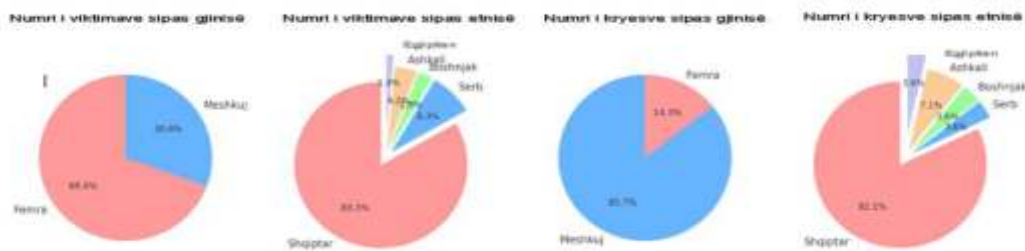
- Službe za smeštaj i dnevni boravak za zaštitu zlostavljane, maltretirane i zanemarene dece;
- Stambene i dnevne službe za zaštitu žrtava nasilja u porodici i žrtava trgovine ljudima;
- Alternativne usluge za decu bez roditeljskog staranja i savetovaništva za hraniteljske porodice, za realizaciju programa hraniteljstva;
- Alternativne službe za zaštitu napuštene dece i podrška porodicama domaćinima za pružanje usluga za decu;
- Rezidencijalne usluge za zaštitu napuštene dece i podršku porodicama domaćinima uz stručne savete;
- Stambene i dnevne službe za uklanjanje dece sa teškog i opasnog rada i prosjačenja;
- Usluge, rezidencijalne, dnevne i porodične usluge za decu i odrasle sa invaliditetom;
- Usluge rehabilitacije i lečenja osoba sa posebnim potrebama, dece i odraslih (slepi, gluvi, tetraplegičari, paraplegičari, sa sindromom ruke, autizam itd.)
- Usluge zaštite, psihosocijalnog savetovanja za decu i odrasle sa invaliditetom.
- Usluge, stambene, dnevne i porodične za stare i bez porodične nege.

Ukupna vrednost podrške za sve licencirane NVO iznosi 1.500.000,00 evra.

Ministarstvo pravde upravlja bazom podataka za evidentiranje slučajeva porodičnog nasilja, gde se evidentiraju podaci od svih aktera koji pružaju usluge u slučajevima porodičnog nasilja (policija, sud, tužilaštvo, branitelji žrtava, centri za socijalni rad, skloništa). Podaci se generišu iz baze podataka i za osobe sa invaliditetom. Statistike generisane iz baze podataka radi evidentiranja slučajeva porodičnog nasilja, prikazani su kao podaci prema: žrtvama, počiniocima, polu, starosti i prema etničkoj pripadnosti za OSI:

Broj žrtava je 72, od čega 50 žena i 22 muškaraca. Albanaca 60, Srba 6, Bošnjaka 2, Aškalijski 3, Egipćana 1. Broj lidera 28 od njih su 24 muškarca i 4 žene. Albanac 23, Srbin 1, Bošnjak 1, Aškalijski 2 i Egipćanin 1.²⁰

²⁰ <https://md.rks-gov.net/page.aspx?id=1,184>

Ovi grafovi prikazuju raspodelu žrtava i počinitelaca prema polu i etničkoj pripadnosti.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema budžetskih troškova

Aktivnost I. 3.3 Podizanje kapaciteta KP kroz obuku policijskih službenika za zaštitu i pomoć žrtvama o specifičnostima OSI

Opis dostignuća: Tokom 2023. godine, 1651 policajac je obučen u Policiji Kosova u vezi sa tretmanom i pravima osoba sa invaliditetom. Kapaciteti su podizani kroz obuke, radionice, konferencije i okrugle stolove.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema budžetskih troškova

Aktivnost I. 3.4 Izrada smernica za lečenje osoba sa invaliditetom na osnovu specifičnosti invaliditeta.

Opis dostignuća: Policija Kosova je u decembru 2022. godine odobrila standardnu proceduru postupanja za kvalitetan i sveobuhvatan pristup osobama sa invaliditetom. Dakle, umesto vodiča, napravljen je ovaj PSV.

Status napretka: Implementirano

Ukupno planirani budžet: Nema budžetskih troškova

Postizanje ciljeva iz oblasti pravne zaštite za OSI

Od svih aktivnosti koje su sprovedene za 2023. godinu iz oblasti pravne zaštite za OSI, sledeći dijagram prikazuje procenat aktivnosti kao što sledi:

PRISTUP I KOMUNIKACIJA.

STRATEŠKI CILJ: STVARANJE JEDNAKIH USLOVA U PRISTUPU, INFORMISANJU, KOMUNIKACIJI, UČEŠĆU, KAO I STVARANJE JEDINSTVENOG SISTEMA PODATAKA ZA OSOBE SA INVALIDITETOM

Specifični cilj 1: Istraživanje prema potrebama o stanju na terenu u vezi sa pristupom objektima za OSI koji obuhvata 9 aktivnosti koje su: 1.1. Aktivnosti podizanja svesti sa ovom zajednicom, odnosno sastanci sa NVO koje zastupaju interese osoba sa invaliditetom, sa posebnim naglaskom na integraciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom , 1.2. Organizovana radionica za osobe sa invaliditetom , 1.3. Kampanja podizanja svesti o grantovima u poljoprivredi za osobe sa invaliditetom i roditelje dece sa smetnjama u razvoju, MPŠRR, 1.4 Promovisanje prava osoba sa invaliditetom u ruralnim područjima za mogućnost konkurisanja za subvencije i grantove , 1.5 Promocija, saradnja i unapređenje prava osoba sa invaliditetom u opštinama , 1.6. Promocija ljudskih prava u opštinama/ OSI. Puno uključivanje OSI u društveni život pod jednakim uslovima sa svima, 1.7 Osnivanje / osnaživanje Konsultativnog odbora za osobe s invaliditetom, 1.8 Informaciona kampanja o pružanju Besplatne Pravne Pomoći organizacijama osoba sa invaliditetom, 1.9 Izrada Lokalnog Plana Delovanja za osobe s invaliditetom u opštinama.

Aktivnost I. 1.1 *Aktivnosti podizanja svesti u vezi ove zajednice, odnosno sastanci sa NVO, koje zastupaju interese osoba sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na integraciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću, MPŠRR izveštava da je tokom 2023 godine izvršena revizija Zakona br. 05/L-021 o zaštiti od diskriminacije, gde su izdvojili nekoliko članova koji se odnose na osobe sa invaliditetom; Razmatranje Uredbe VRK-br.03/2017 o institucionalnim mehanizmima za zaštitu od diskriminacije u vladi i opštinama; Razmatranje Administrativnog uputstva MSPP-br.01/18 za osnovne elemente i zahteve za projektovanje, sprovođenje i praćenje detaljnih regulacionih planova kao što su; i Revizija Administrativnog uputstva br. 09/2010 za raspoređivanje poslova i zapošljavanje osoba sa invaliditetom u skladu sa njihovim radnim veštinama. Takođe je prijavljeno i učešće na Maršu organizovanom od strane udruženja "Autizam" povodom Međunarodnog dana osoba sa autizmom. Učešće na Konferenciji koju su organizovali KDU/KP i Handikos povodom obeležavanja 3. decembra Međunarodnog dana osoba sa invaliditetom "Jednake mogućnosti za sve". Na poziv ogranka Handikos u Kačaniku i opštine Kačanik, svečano je otvoren objekat Handikos-Kačanik, koji je izgrađen uz učešće opštine od 50% objekta, a ostatak podržan od strane humanitarne organizacije International LDS Charities. Raportovano je o učešću na događaju organizovanom od strane Ambasadorke Dobre volje za Kosovo, i u saradnji sa Ambasadorom Luksemburga na Kosovu gde je u okviru ovog događaja izvršeno dekorisanje žene iz

marginalizovanih grupa koje su dale kontinuirani doprinos u oblasti ljudskih prava na Kosovu sa trofejom "Boginja Države" koji je dodeljen 7.12.2023. Među 33 žene, bile su i žene sa invaliditetom.

Status napretka: Sprovedeno
Ukupno planirani budžet: 500€

Aktivnost I. 1.2 *Radionica u organizaciji NVO za osobe sa invaliditetom*

Opis dostignuća: MPŠRR je u vezi sa ovom aktivnošću za 2023 godinu izvestilo o organizaciji događaja od strane KDU/KP, Handikosa u Kačaniku i Ambasadorke dobre volje za Kosovo.

Status of progress: Implemented partially
Planned budget: €500

Aktivnost I. 1.3 *Kampanja podizanja svesti o grantovima u poljoprivredi za osobe sa invaliditetom i roditelje dece sa invaliditetom, MPŠRR*

Opis dostignuća: u vezi sa kampanjom podizanja svesti o grantovima u poljoprivredi za OSI i roditelje dece OSI, Ministarstvo unutrašnjih poslova i veza izvestilo je o organizovanju sastanka sa udruženjem ratnih vojnih invalida u cilju održavanja stalnih kontakata za naredne sastanke o poljoprivrednicima ograničenih sposobnosti koji su ratni invalidi.

Status napretka: Delimično sprovedeno
Ukupno planirani budžet: 500€

Aktivnost I. 1.4 *Promovisanje prava osoba sa invaliditetom u ruralnim područjima radi mogućnosti apliciranja za subvencije i grantove.*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću za 2023 godinu, saopšteno je o organizovanju sastanka sa udruženjem civilnih invalida i žrtava rata, na kojem je bilo reči o poljoprivrednicima sa invaliditetom konkretno iz njihovog udruženja. Takođe, sastanak sa direktorom Departmana za poljoprivredu u Kačaniku, gde je razgovarano o listi poljoprivrednika sa invaliditetom. U međuvremenu je dostavljen spisak farmera opštine Kačanik gde su četiri farmera takođe bili korisnici i od Ministarstva poljoprivrede i razgovarano je o nastavku dalje saradnje i razgovarano o nastavku dalje saradnje.

Status napretka: Delimično sprovedeno
Ukupno planirani budžet: 500€

SPECIFIČNI CILJ 2: Osiguranje pristupa objektima za OSI gde su obuhvaćene ove aktivnosti

Aktivnost I. 1.5 *Promocija, saradnja i unapređenje prava osoba sa invaliditetom u opštinama*

Opis dostignuća: za 2023. godinu, MALS je izvestilo da je ovo Ministarstvo, u koordinaciji sa MŽSPP, pratilo funkcionisanje Konsultativnog odbora za osobe sa invaliditetom, i prema podacima, on je operacionalizovan u 19 opština, dok u 14 opština (Skenderaj, Orahovac, Dragaš, Peć, Kačanik, Priština, Štrpce, Istok, Parteš, Klokot, Podujevo, Ranilug, Štimlje, Novo Brdo) nije uspostavljeno.

Što se tiče besplatne pravne pomoći za sve građane Republike Kosovo, u 6 opština (Peć, Priština, Đakovica, Gnjilane, Uroševac, Južna Mitrovica) je osposobljen Regionalni ured za besplatnu pravnu pomoć. Dok su mobilne kancelarije za besplatnu pravnu pomoć kao oblik organizovanja pravnih usluga, uspostavljene u 20 opština (Klina, Dragash, Glogovac, Hani i Elezit, Junik, Kačanik, Orahovac, Skenderaj, Istok, Kamenica, Prizren, Ranilug, Đakovica, Gnjilane, Obilić, Suva Reka, Kosovo Polje, Mališevo, Štimlje, Vučitrn)

Takođe je pokrenut dopis u saradnji sa Udruženjem gluvih za projekat znakovnog jezika na sajtu opštine. Posle Prištine, tu su opštine: Gnjilane i Suva Reka. U opštinama Prizren, Đakovica, Peć, Južna Mitrovica i Mamuša zajedno sa MŽSPP, kao i SHKSH, tretira se kao pitanje jezika znakova.

Status napretka: Sprovedeno
Ukupno planirani budžet: 500€

Aktivnost I. 1.6 *Promovisanje ljudskih prava u opštinama/OSI. Potpuno uključivanje OSI u društveni život pod jednakim uslovima kao i svi ostali.*

Opis dostignuća: Za 2023. godinu, u vezi sa ovom aktivnošću, MALS izveštava da u okviru zakona o zaštiti od diskriminacije, opštine su dužne da odrede relevantnu jedinicu ili službenika za koordinaciju i izveštavanje o primeni ovog zakona i prema zvaničnim podacima proizilazi da je do sada u 30 opština (Klina, Srbica, Orahovac, Dečani, Junik, Dragaš, Elez Han, Priština, Štrpce, Gračanica, Istok, Kamenica, Parteš, Peć, Prizren, Podujevo, Đakovica, Gnjilane, Uroševac, Suva Reka, Kosovo Polje, Mališevo, Štimlje, Vučitrn, Južna Mitrovica, Severna Mitrovica, Mitrovica, Vitina, Zvečan, Leposavić,) je imenovan nadležni službenik za zaštitu od diskriminacije, dok u 7 opština (Glogovac, Kačanik, Klokot, Ranilug, Obilić, Mamuše, Novo Brdo, Zubin Potok) još nije imenovan.

Što se tiče organizacije sastanaka, obuka, kampanja podizanja svesti, radionica za zaštitu od diskriminacije, 29 opština je izvestilo: Dečani, Dragaš, Glogovac, Uroševac, Kosovo Polje, Đakovica, Gnjilane, Istok, Kačanik, Klina, Lipljan, Mališevo, Mamuša, Južna Mitrovica, Novo Brdo, Obilić, Peć, Podujevo, Priština, Prizren, Junik, Orahovac, Štimlje, Srbica, Suva Reka, Vitina, Vučitrn, Elez Han.

Prema izveštaju UNICEF-a, 20. septembra 2023. godine, u partnerstvu sa Kancelarijom za Dobro Upravljanje pokrenuta je 22-mesečna kampanja sa ciljem podizanja javne svesti o preprekama uključivanja dece sa invaliditetom, kao i pozivanje na potpunu realizaciju prava dece sa invaliditetom. Kampanja se fokusirala na četiri glavna cilja:

a) zagovaranje za usvajanje zakona koji stavlja decu u centar, b) omogućavanje javnih prostora pristupačnih svoj deci, posebno deci sa invaliditetom, posebno u igrištima, zdravstvenim ustanovama, učionicama i toaletima, c) inkluzivno okruženje, gde sva deca imaju pravo da uče zajedno u istim školama, igraju zajedno na istom igralištu.²¹

Status napretka: Implementirano

Ukupno planirani budžet: €1.000

Aktivnost I. 1.7 *Izrada Opštinskog akcionog plana za osobe sa invaliditetom*

Opis dostignuća: U vezi sa ovom aktivnošću za 2023. godinu, MALS- MŽSPP, izveštavaju o planu rada u 25 opština koje su prijavile sledeće: Dragaš, Obilić, Parteš, Prizren, Vučitrn, Gnjilane, Dečani, Glogovac, Uroševac, Kosovo Polje, Đakovica, Istok, Elez Han, Mamuša, Orahovac, Priština, Mališevo, Novo Brdo, Peć, Srbica, Suva Reka, Junik, Južna Mitrovica, Vitina, Kamenica, Od 25 opština, 6 opština je sačinilo Plan rada: Mamuša, Priština, Suva Reka, Srbica, Đakovica, Kosovo Polje dok su dve opštine u procesu: Južna Mitrovica i Dragaš.

Status napretka: Sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema finansijskih troškova

SPECIFIČNI CILJ: OBEZBEĐIVANJE PRISTUPA OBJEKTIMA ZA OSOBE SA INVALIDITETOM

Aktivnost I. 2.1 *Sprovođenje Administrativnog uputstva 33/2007 "O tehničkim uslovima građevinskih objekata za pristup osobama sa invaliditetom"*

Opis dostignuća: U vezi sa sprovođenjem Administrativnog uputstva 33/2007 „O tehničkim uslovima građevinskih objekata za pristup osobama sa invaliditetom“, MEA izveštava da su izvršena dva merenja u vezi sa sprovođenjem AU 33/2007 ove godine.

Status napretka: Delimično sprovedeno

Ukupno planirani budžet: Nema finansijskih troškova

21 "Protecting Vulnerable Children in Kosovo: Second Progress Report (1 Jan–31 Dec 2023)," EU-funded project implemented by UNICEF.

Prema izveštaju Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje o sprovođenju mera nacionalnog akcionog plana za osobe sa invaliditetom Republike Kosovo za 2023. godinu, aktivnosti opština u vezi sa dozvoljenim pristupom su sprovedene na sledeći način:

Dragaš: Hoteli i slične zgrade su prijavljeni 1 postojeći pristup (ovde: QE) i 1 dozvoljeni pristup (ovde: (QE) 3, Poslovne i administrativne zgrade QE 3, Muzeji i biblioteke QE 4, Školske zgrade i zgrade za istraživačke svrhe QE 17, Bolnice i druge zdravstvene ustanove QE 7, Rekreativno-sportski centri, stadioni i sportske dvorane QE 5, Javne površine i prostori (pešačke zone, ulice, trotoari, pešačka ostrva, staze u parku, podzemni prolazi, nadvožnjaci i mostovi za pešake, pešački prelazi i slično) QE 7.

U Đakovici: Zgrada sa više stambenih jedinica QE 4, Poslovne i administrativne zgrade QE 1, Bolnice i druge zdravstvene ustanove QE 1, Javne površine i prostori (pešačke zone, ulice, trotoari, pešački ostrvci, staze u parku, podzemni prolazi, nadvožnjaci i pešački mostovi, pešački prelazi preko puta i slično) QE 35.

U Glogovcu: Zgrade sa više stambenih jedinica QL 5, Poslovne i administrativne zgrade QL 4, Školske zgrade i zgrade za naučna istraživanja QE 33, Bolnice i druge zdravstvene ustanove QE 4+11 i QL 1 i Površine i javni prostori (pešačke zone, ulice, trotoari, pešački prelazi, staze u parku, podzemni prolazi, nadvožnjaci i pešački mostovi, prelazi preko puta i slično) QE 582 m.

U Istoku: Zgrada za zajedničko stanovanje QL 2, Hoteli i slične zgrade QL 2, Bolnice i druge zdravstvene ustanove QL 1 i Zgrada za obavljanje verskih i religioznih obreda QL 1.

U Kamenici: Zgrada sa više stambenih jedinica QL 1, Površine i javni prostori (pešačke zone, ulice, trotoari, pešačka ostrva, staza u parku, podvožnjak, nadvožnjak i mostovi za pešake, pešački prelazi i slično) QL 15 i ostalo QL 1.

U Malishevu: Stambenih zgrada sa više jedinica QL 3, Zgrada i stanice za saobraćaj i komunikacije na putu QE 1, Školskih zgrada i zgrada za naučna istraživanja QE 17, Rekreativno-sportski centri, stadioni i sportske dvorane QE 1 i Javne površine i prostori (pešačke zone, ulice, trotoari, pešačka ostrvca, staza u parku, podvožnjaci, nadvožnjaci i pešački mostovi, prelazi preko puta i slično) QE 1.

U Obiliću: Stambenih zgrada sa više jedinica prijavljeno je da je postojeći pristup (QE) bio 20, dok je dozvoljeni pristup (QL) 11. Zgrada za zajedničko stanovanje, QE 11, QL 95. Poslovno-administrativne zgrade: QE 3 i QL 75, Zgrade za kulturno-umetničke i zabavne delatnosti QE 0 i QL 133, Muzeji i biblioteke QE 2 i QL 225, Rekreativno-sportski centri, stadioni i sportske hale QE 0 i QL 5 i Javne površine i prostori (pešački trgovi, ulice, trotoari, pešačka ostrva, staza u parku, podvožnjak, nadvožnjak i most za pešake, putni prelazi i sl.) QE 9 i QL 125+M71:E125.

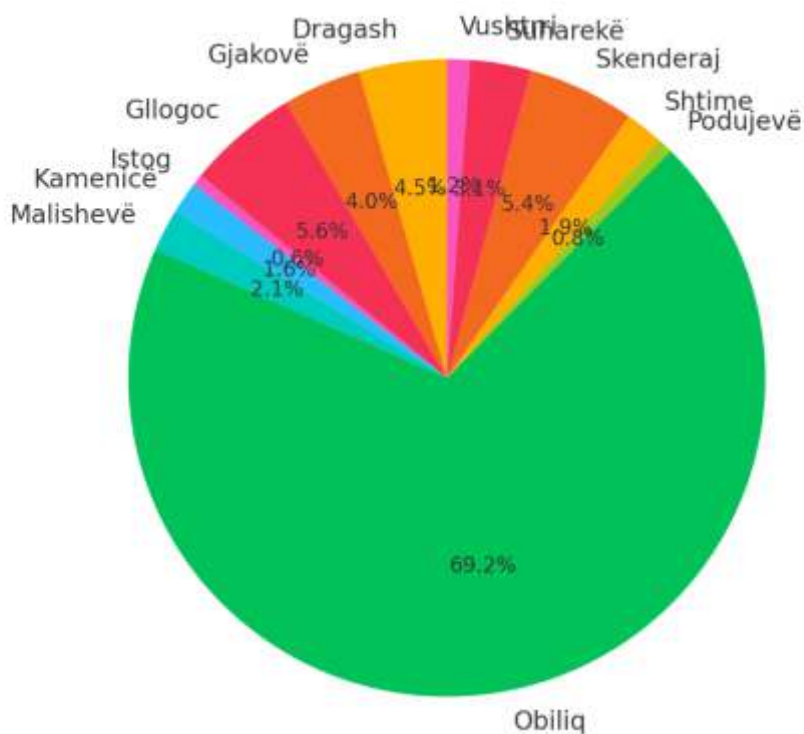
U Podujevu: Hotele i slični objekti QE 1 i QL 1, Školske zgrade i zgrade za naučno-istraživačke svrhe QL 3, Bolnice i ostali objekti zdravstvene zaštite QE 1 i Rekreativno-sportski centri, stadioni i sportske dvorane QE 1.

U Štimlju: Zgrada za zajedničko stanovanje QE 6 i QL 6, Hoteli i slične zgrade QE 1 i QL 1, Poslovne i administrativne zgrade QE 1 i QL 1, Muzeji i biblioteke QE 1 i QL 1 i Rekreativno-sportski centri, stadioni i sportske dvorane QE 1 i QL 1.

U Srbici: Stambena zgrada sa više jedinica QL 1, Zgrada za zajedničko stanovanje QL 43, Hoteli i slične građevine QL 1, Poslovne i administrativne zgrade QL 3, Rekreativno-sportski centri, stadioni i sportske dvorane QL 2 i Javne površine i prostori (pešačke zone, ulice, trotoari, pešačka ostrva, staze u parku, podvožnjaci, nadvožnjaci i pešački mostovi, prelazi preko puta i slično) QL 6.

U Suvoj Reci: Stambene zgrade sa više jedinica QE 5 i QL5, Zgrade za zajedničko stanovanje QE 5 i QL 5, Poslovne i administrativne zgrade QE 1 i QL 1, Zgrade za kulturno-umetničke i zabavne delatnosti: QE 1 i QL 1, bolnice i ostale zdravstvene ustanove QE 2 i QL 2, kao i sportsko-rekreativni centri, stadioni i sportske dvorane QE2 i QL2.

U Vučitrnu: Stambene zgrade sa više jedinica QE7, Zgrada za zajedničko stanovanje QE 2, Hoteli i slične zgrade QE 1, Školske zgrade i zgrade za istraživačke svrhe QE 1, Površine i javni prostori (pešačke zone, ulice, trotoari, pešačka ostrva, park staza, podvožnjak, nadvožnjak i pešački most, putni prelazi i sl.) QL 1.

Postojeći i dozvoljeni pristup prema opštinama grafički prikazan od aktivnost 2.1

Ukupni budžet za Strateški cilj V „ Stvaranje jednakih uslova u pristupu, informisanju, komunikaciji, učešću kao i stvaranju jedinstvenog sistema podataka za osobe sa invaliditetom“ iznosi 3,500.00 evra.

Ukupan budžet za „Akcioni plan 2021-2023“ iznosi 39,912,542.00

Prema izveštaju MALS-a na donjem dijagramu u vezi s merenjem lokalnih puteva i prateće infrastrukture koja je u nadležnosti opštine. Teren je upotpunjen novim indikatorima za promovisanje poboljšanja putne infrastrukture sa trotoarima, rasvetom, signalizacijom i biciklističkim stazama. Ukupni učinak je ocenjen na 55.05% kao na dijagramu ispod:

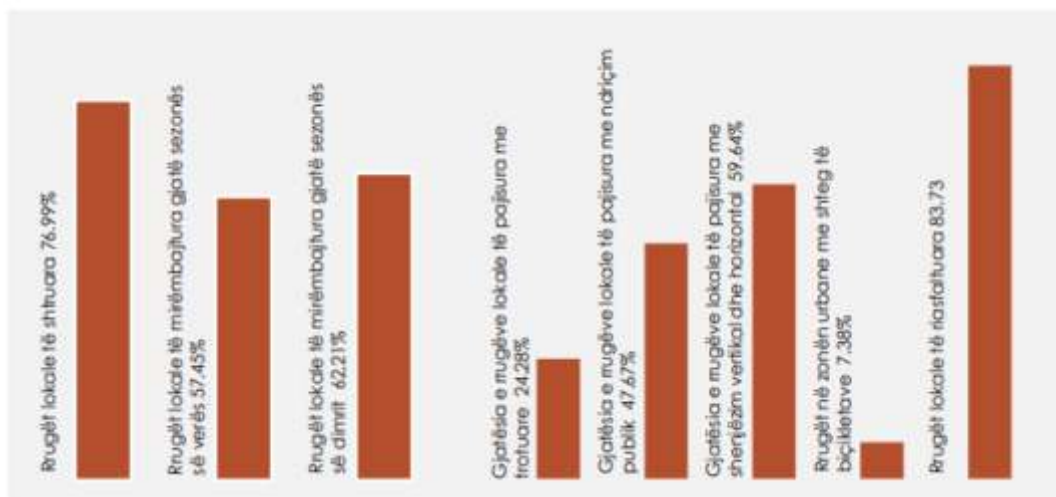

Tabela 9: Indikatori performansi u oblasti putne infrastrukture

Ministarstvo izveštava da ono zbog čega ukupni učinak nije tako visok, je uključivanje novog indikatora za puteve u urbanim sredinama sa biciklističkim stazama, kao i odnos lokalnih puteva sa trotoarima i javnom rasvetom. Vredi pomenuti indikator sa najnižim nivoom, putevi u urbanom području sa biciklističkom stazom 7.38% i indikator sa najvišom ispunjenošću od 83.73%, lokalni preasfaltirani putevi 8.73. Učinak opština na terenu predstavljen je na sledeći način:

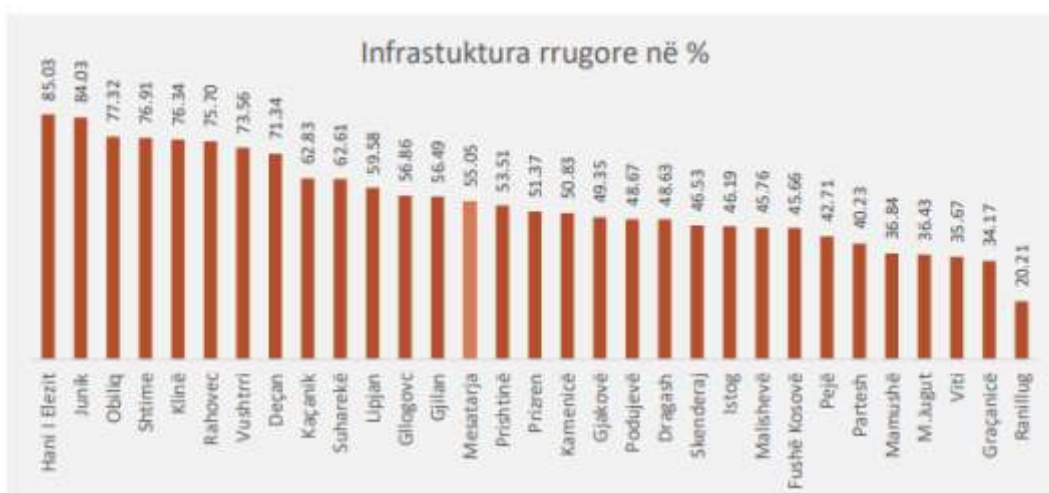
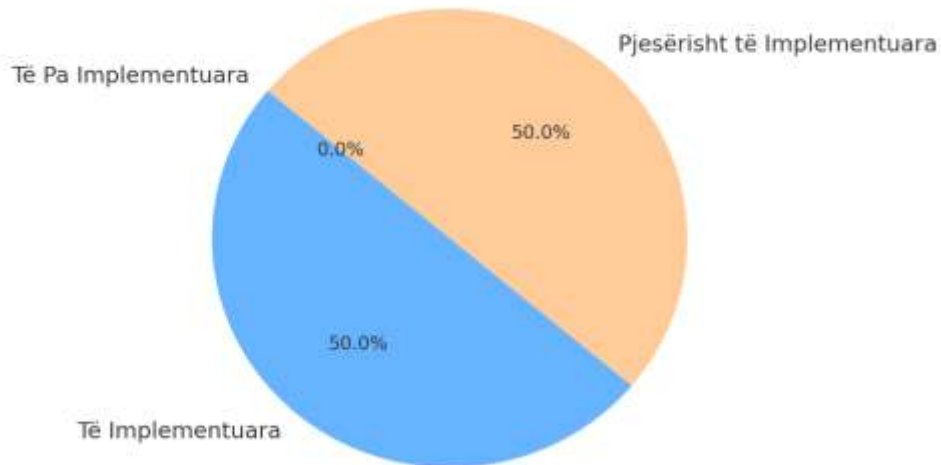

Tabela 10: Upporedni podaci između opština u oblasti putne infrastrukture

Realizacija ciljeva u oblasti pristupa i komunikacije za OSI

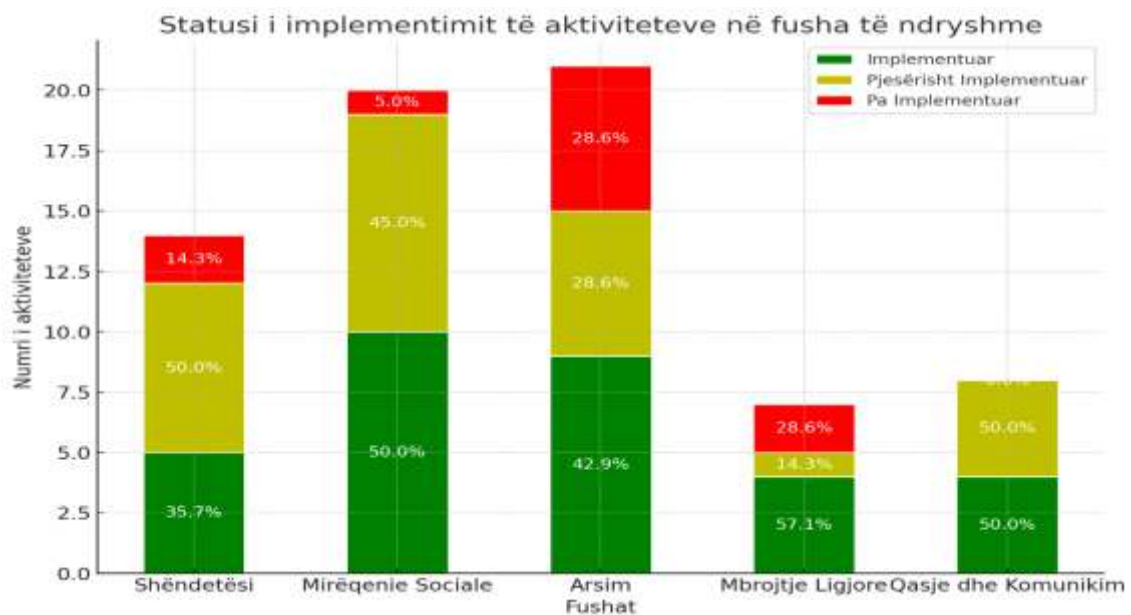
Od svih aktivnosti koje su sprovedene za 2023. godinu iz oblasti pravne zaštite za OSI, sledeći dijagram prikazuje procenat aktivnosti kao što sledi:

Aktivitetet nga Fusha Qasje dhe Komunikim

Grafikon aktivnosti iz oblasti pristupa i komunikacije za 2023. godinu

U zaključku, uzimajući u obzir sve oblasti definisane Akcionim planom i aktivnosti razvijene tokom 2023. godine za OSI, sastavljen je dijagram koji obuhvata sve oblasti i to:

Dijagram stanja aktivnosti iz svih oblasti definisanih Akcionim planom za 2023. godinu

IV. ZAKLJUCI I PREPORUKE

Zaključci i preporuke o sprovođenju Akcionog plana za osobe sa invaliditetom (2021-2023) u oblasti zdravstva

Tokom perioda 2021-2023, ostvaren je značajan napredak u poboljšanju zdravstvenih usluga za osobe sa invaliditetom (OSI). Mnoge opštine su sprovele kućne posete za OSI, doprinoseći povećanju pristupa i poboljšanju zdravstvene zaštite za ovu grupu stanovništva.

Izazovi

- Prvo, postoji nedostatak kontinuirane i posebne obuke za zdravstveno osoblje u pristupu i lečenju ovih ljudi, pri čemu su neke opštine prijavile nedostatak mogućnosti za takvu obuku.
- Drugo, postoji nedostatak koordinacije i korišćenja zdravstvenih kartona za osobe sa invaliditetom u nekim domovima zdravlja, što otežava redovno praćenje usluga i procenu njihovog kvaliteta.
- Treće, nedostatak jasnih rezultata iz upitnika o zadovoljstvu zdravstvenim uslugama koje se pružaju ovim ljudima, što otežava efektivnu evaluaciju i poboljšanje ovih usluga.

Preporuke:

- Poboljšanje koordinacije i praćenja osiguravajući da se svi zdravstveni centri i organizacije efikasno koordinišu radi pružanja usluga osobama sa invaliditetom.
- Unapređenje sistema praćenja za efikasno merenje i izveštavanje o napretku i profitabilnosti usluga za OSI.
- Kontinuirane obuke i stručno usavršavanje, povećanjem broja i obima obuke zdravstvenog osoblja o pitanjima pristupa i tretmana osoba sa invaliditetom.
- Kreiranje strukturiranih programa za profesionalni razvoj medicinskih sestara i pomoćnog osoblja radi poboljšanja nege i pristupa osobama sa invaliditetom
- Veća ulaganja u infrastrukturu i opremu kako bi se osobama sa invaliditetom olakšao pristup uslugama fizioterapije i terapije.
- Omogućiti da svi zdravstveni centri imaju odgovarajuće potrebe za osobe sa invaliditetom, kao što su invalidska kolica i prilagođavanje fizičkih objekata.
- Promovisanje zdravstvenog vaspitanja i svesti kroz intenziviranje kampanja i aktivnosti za zdravstveno vaspitanje osoba sa invaliditetom i zdravstvenih radnika.

Zaključci i preporuke o sprovođenju Akcionog plana za osobe sa invaliditetom (2021-2023) u oblasti socijalne zaštite

Izveštaj o realizaciji ciljeva iz oblasti socijalne zaštite za osobe sa invaliditetom u 2023. godini pokazuje pozitivne rezultate u nekim glavnim aktivnostima. Implementacija penzionog plana za osobe sa invaliditetom uspjela je da obuhvati 20,616 korisnika, dok su se programi za nadoknadu slepim osobama i osobama sa paraplegijom i tetraplegijom takođe uspešno sproveli. Licenciranje nevladinih organizacija i nastavak pružanja usluga u rezidencijalnim centrima su konstantno napredovali.

Izazovi:

- Podzakonski akti za sprovođenje Sveobuhvatnog zakona o invalidnosti još uvek nisu izrađeni zbog nedovršenosti Nacrta zakona o licima sa invaliditetom.
- Prenos upravljanja Specijalnim institutom u Štimlju i sirotištem u Štimlju na Ministarstvo zdravlja uključivao je promene u zakonskim obavezama i dužnostima, što je moglo stvoriti izazove u koordinaciji i pružanju usluga.
- Ostaje izazov i nastavak efikasnog praćenja i inspekcije usluga i fondova organizacija korisnica kako bi se osiguralo da se sva sredstva i usluge koriste na odgovarajući način.
- Kontinuirano uključivanje osoba sa invaliditetom na tržište rada ostaje prioritet za postizanje jednakosti i društvenog blagostanja.

Preporuke:

- Imperativ je povećati saradnju između ministarstava i drugih institucija kako bi se osigurala uspešna implementacija penzijskih i kompenzacijskih šema.
- Kontinuirana obuka bio-psiho-socijalne komisije i osoblja NVO za korišćenje naprednih instrumenata i za pružanje kvalitetnih usluga.
- Izrada i usvajanje podzakonskih akata za sprovođenje Sveobuhvatnog zakona o invalidnosti mora se hitno završiti.
- Povećane kampanje podizanja svesti za zapošljavanje osoba sa invaliditetom u javnom i privatnom sektoru radi obezbeđivanja ravnopravnosti na tržištu rada.

Zaključci i preporuke o sprovođenju Akcionog plana za osobe sa invaliditetom (2021-2023) u oblasti obrazovanja

Iz izveštaju se zaključuje da planirane aktivnosti nisu u potpunosti realizovane zbog nedostatka finansijske podrške i odlaska donatora. Aktivnosti poput izrade smernica i obuke edukatora nisu realizovane, dok su pedagoške platforme samo delimično funkcionisale, a kampanja podizanja svesti je otkazana. Uprkos ovim izazovima, određeni uspeh je postignut uz podršku Save the Children za obrazovne platforme. Ova situacija ističe potrebu za obezbeđivanjem resursa i održivom podrškom za ostvarivanje ciljeva ovog projekta.

Izazovi:

- Nedostatak sredstava i finansijske podrške jer mnoge aktivnosti nisu realizovane zbog nedostatka budžeta i finansijske podrške donatora ili državnog budžeta.
- Nedostatak izrade vodiča i obuka za obrazovno osoblje za rad sa decom sa invaliditetom bila je glavni izazov.
- Delimična implementacija izrade i obezbeđivanja pedagoških materijala na platformama MONTI pokazuje izazove u korišćenju tehnologije za obrazovanje dece sa posebnim potrebama.
- Iako su neke aktivnosti sprovedene, postoje izazovi u mobilizaciji i obezbeđivanju nastavnika i pomoćnih asistenata za škole i resursne centre.

Preporuke:

- Povećanje investicija i budžeta za obrazovanje kako bi se osigurala adekvatnija sredstva za škole i obrazovne centre, uključujući infrastrukturu, tehnologiju i obuku nastavnika.
- Unapređenje koordinacije i partnerstva između obrazovnih institucija, vlade, organa na lokalnom nivou i nevladinih organizacija radi poboljšanja efikasnosti i efektivnosti obrazovnih projekata vezanih za OSI
- Izrada jasnih i korisnih uputstava za nastavnike i njihove obuke kako bi se unapredila ponuda kvalitetnog obrazovanja za sve učenike, uključujući i decu sa invaliditetom.
- Promocija i podrška korišćenju platformi i informaciono-komunikacionih tehnologija u nastavi radi povećanja dostupnosti OSI.
- Ulaganje u kontinuiranu obuku i profesionalni razvoj nastavnika i obrazovnog osoblja kako bi unapredili njihove veštine u suočavanju sa trenutnim izazovima u obrazovanju OSI.

Zaključci i preporuke o sprovođenju Akcionog plana za osobe sa invaliditetom (2021-2023) u oblasti pravne zaštite

Izveštaj za 2023. godinu u oblasti pravne zaštite osoba sa invaliditetom fokusira se na stvaranje i unapređenje pravne infrastrukture za poštovanje i zaštitu prava ovih osoba. Među glavnim aktivnostima su izrada zakona i uključivanje relevantnih organizacija u zakonodavni proces, primena propisa za pružanje usluga na znakovnom jeziku i koordinacija za funkcionisanje Nacionalnog saveta za invalide. Poboljšanja obuhvataju i obuku stručnog osoblja u pravosudnom sistemu i pružanje specifičnih usluga za ovu kategoriju, sa ciljem sveobuhvatnijeg i integrativnijeg pristupa osobama sa invaliditetom. Sprovođenje ovih mera pokazuje jasnu posvećenost stvaranju ravnopravnijeg i inkluzivnijeg društva.

Izazovi:

- Uključivanje OPAK-a u zakonodavni proces jer organizacije koje predstavljaju osobe sa invaliditetom nisu uključene u radne grupe za izradu zakona, izostavljajući ih iz donošenja odluka i važnih konsultacija.
- Iako su neophodne usluge obezbeđene, primena Uredbe o pružanju usluga na znakovnom jeziku zahteva dalja poboljšanja kako bi se obezbedio pun i efikasan pristup za sve.
- Iako je Savet za osobe sa invaliditetom ponovo uspostavljen, ostaje nejasno da li su održani neophodni sastanci i da li je postignuta efikasna koordinacija za realizaciju strateških ciljeva.
- I pored organizovanih obuka i aktivnosti, potreba za povećanjem kapaciteta zaposlenih u pravosudnom sistemu ostaje izazov da se obezbedi sveobuhvatan i pravičan pristup osobama sa invaliditetom.
- Mnoge aktivnosti i ciljevi nemaju dodatne planirane budžetske troškove, što stvara poteškoće u njihovoj efektivnoj i održivoj realizaciji.
- Iako postoji platforma za javne konsultacije, učešće organizacija osoba sa invaliditetom u ovom procesu i dalje je nisko, što ograničava njihov uticaj u izradi politika i zakona.

Preporuke:

- Osigurati aktivno uključivanje organizacija koje predstavljaju osobe sa invaliditetom (OPAK) u svim fazama izrade zakona.
- Unaprediti primenu Uredbe o pružanju usluga znakovnog jezika, obezbeđujući dovoljne resurse i podršku prevodiocima znakovnog jezika.
- Poboljšati koordinaciju i funkcionisanje Nacionalnog saveta za osobe sa invaliditetom, obezbeđujući da se održavaju redovni sastanci i da savet ima vidljiv uticaj na kreiranje politike za osobe sa invaliditetom.
- Planirati i obezbediti dovoljna sredstva za realizaciju planiranih ciljeva i aktivnosti, radi obezbeđivanja efikasne i održive primene politika i usluga za osobe sa invaliditetom.
- Podsticati i poboljšati učešće organizacija osoba sa invaliditetom u procesima javnih konsultacija, obezbeđujući da se njihov glas čuje i uzme u obzir u izradi politika i zakona.

Zaključci i preporuke o sprovođenju Akcionog plana za osobe sa invaliditetom (2021-2023) u oblasti pristupa i komunikacija

Iz izveštaja o aktivnostima osoba sa invaliditetom u oblasti pristupa i komunikacije, proizilazi da je preduzeto niz inicijativa za poboljšanje njihovih uslova, uključujući unapređenje prava, podizanje svesti i pružanje besplatne pravne pomoći. Organizovane su aktivnosti podizanja svesti i saradnje sa NVO i javnim institucijama kako bi se poboljšao pristup objektima i informacijama, dok su neke opštine postigle napredak u funkcionalizaciji Konsultativnih odbora za osobe sa invaliditetom. Iako su postignuta značajna dostignuća, i dalje postoji potreba za

poboljšanjima u primeni propisa i obezbeđivanju punog pristupa objektima za sve osobe sa invaliditetom.

Izazovi:

- Mnogi javni objekti još uvek nisu dostupni osobama sa invaliditetom, što onemogućava njihovo puno učešće u javnom životu.
- Još uvek postoji nedostatak svesti u zajednici i institucijama o potrebama i pravima osoba sa invaliditetom.
- U nekim opštinama, Konsultativni odbori za osobe sa invaliditetom još uvek nisu operacionalizovani, što ograničava njihovu zastupljenost u donošenju odluka.
- Potrebna su dalja poboljšanja infrastrukture kako bi se osigurao pun i bezbedan pristup svim osobama sa invaliditetom.
- U nekim oblastima nedostaje usluga podrške i besplatne pravne pomoći za osobe sa invaliditetom.

Preporuke:

- Jačanje mehanizama za praćenje i sprovođenje postojećih propisa o pristupu.
- Ulaganje u poboljšanje infrastrukture kako bi se osigurao pun i jednak pristup osobama sa invaliditetom svim javnim objektima.
- Kontinuirane kampanje podizanja svesti za povećanje znanja i razumevanja potreba i prava osoba sa invaliditetom.
- Aktiviranje i osnaživanje Konsultativnih odbora za osobe sa invaliditetom u svim opštinama kako bi se obezbedila zastupljenost i aktivno učešće u procesima donošenja odluka.
- Proširivanje pružanja usluga podrške i besplatne pravne pomoći osobama sa invaliditetom, posebno u najizolovanijim područjima.
- Organizacija programa obuke za javno i privatno osoblje radi poboljšanja usluga i pristupa za osobe sa invaliditetom.

